

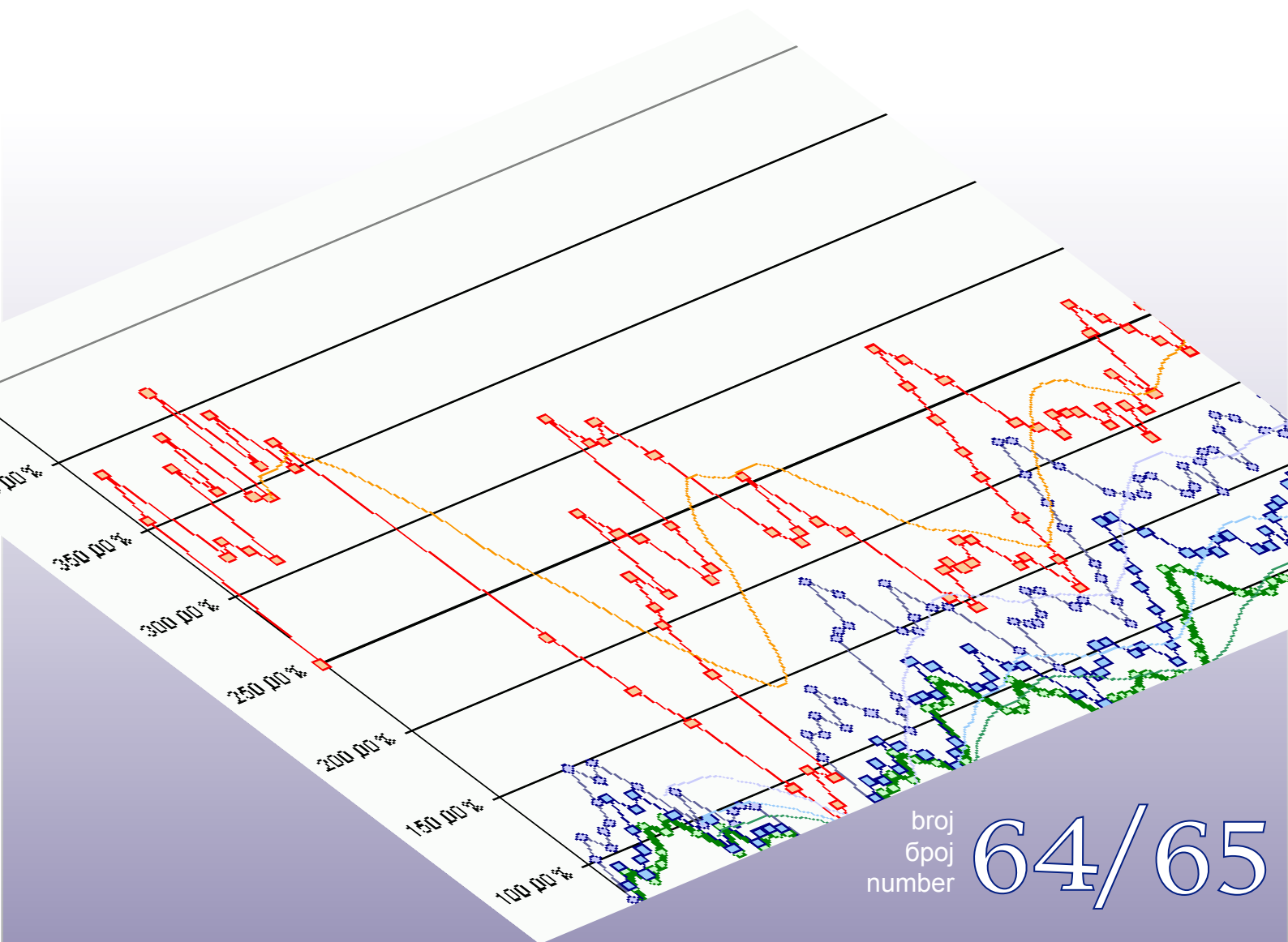
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за indirektno-
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number

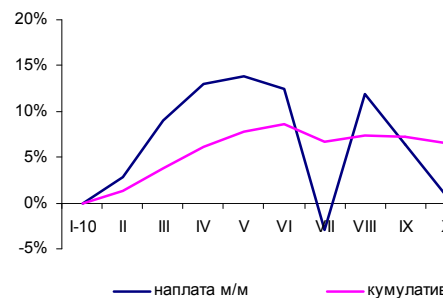
64/65

Novembar/Decembar 2010 • Studeni/Prosinac 2010
Новембар/Децембар 2010 • November/December 2010

Уз овај број

Прошле године у ово вријеме када се сумирају постигнути резултати били смо у дилеми да ли је Босна и Херцеговина била близу краја рецесије или је врхунац кризе тек долазио. Кретања у наплати прихода од индиректних пореза, иако у кумулативу показују у посљедњих пола године стабилан раст, на мјесечној основи показују снажне осцилације које отежавају доношење дугорочнијх прогноза наплате (прелиминарни извјештај о готовинском току на јединствени рачун УИО - Графикон десно). У овом броју представљамо пројекције прихода од индиректних пореза за период 2010-2013, које Одјељење, у складу са законским одредбама и заједничким буџетским календаром, два пута годишње презентује Фискалном савјету БиХ. Пројекције прихода од индиректних пореза су, с једне стране, детерминисане текућим кретањима у економији и макроекономским пројекцијама, а с друге стране, укључују ефекте фазног укидања царина на добра поријеклом из ЕУ и динамичког плана усклађивања акциза на цигарете са минималним стандардима ЕУ.

Потребно је нагласити да су презентоване пројекције прелиминарне, с обзиром да још нису усвојене од стране Фискалног савјета. Међутим, досадашња добра пракса Одјељења је била да крајем године објави пројекције, како би сва заинтересована лица (влада, компаније, инвеститори,...) била упозната са очекиваним трендовима и политикама у пољу индиректних пореза у трогодишњем планском хоризонту. То је и на линији са међународном праксом и стандардима фискалне транспарентности који налажу објаву фискалних и макроекономске пројекција, као инпута за израду буџета на свим нивоима влада. У овом броју представљамо основне захтјеве Кодекса фискалне транспарентности ММФ-а и обавезе које у том подручју налаже *acquis*.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Пројекције прихода од индиректних пореза (2010-2013)	2
Опореживање алкохола и алкохолних пића у ЕУ и БиХ, I дио	8
Фискална транспарентност у БиХ у функцији европских интеграција	12
Преглед робне размјене за период јануар-октобар 2010.године	21
Прелиминарни консолидовани извјештај за БиХ, I-IX 2010	26
Консолидовани извјештаји: Кантони	28

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник

Пројекције прихода од индиректних пореза (2010-2013)

Припремила: Александра Регоје, макроекономиста у Одјељењу

УВОД

Први ефекти глобалне економске кризе у Босни и Херцеговини осјетили су се крајем 2008. године. Пад економске активности и потрошње становништва одразили су се и на јавне приходе БиХ. У задњем кварталу 2008. године забиљежен је пад прихода од индиректних пореза, који се наставио током цијеле 2009. године.

Највећи пад у 2009. години забиљежен је код прихода од царина, који је поред снажног пада увоза, узрокован и наставком примјене одредби Споразума о стабилизацији и придруживању.¹ Упркос ефектима измјене политике у области акциза и путарине у другом полугодишту, усљед смањења готово свих компоненти бруто друштвеног производа, на крају 2009. године је забиљежен пад прихода од индиректних пореза у износу од 9,9%.

У 2010. години је поново наступио растући тренд прихода. Према извјештају УИО, у периоду I-X 2010. године наплаћено је 3.944,78 мил КМ нето прихода од индиректних пореза², што је за 6,86% више него у истом периоду претходне године. Заустављање негативног тренда из 2009. године резултат је постепене стабилизације и опоравка привреде, као и ефеката измјене политике у области индиректног опорезивања. Према пројекцијама Дирекције за економско планирање у 2010. години се очекује скроман номинални раст бруто друштвеног производа од 2,2%. Поред тога, раст прихода је великим дијелом узрокован ефектима измјене посебне стопе опорезивања дувана почев од 1.1.2010. године. Треба, такође, имати у виду и одложене ефекте измјене стопе путарине, као и ефекте измјене стопе акцизе на дуван од 1.7.2009. године, а који су се испољили у прва два квартала 2010. године.³

У наставку су образложене ревидиране пројекције прихода од индиректних пореза за период 2010-2013.године, израђене у октобру 2010. године.⁴ Представљена су два сценарија пројекција, основни и програмски, који се разликују по томе што програмски сценарио полази од претпоставке укидања царинског евидентирања почев од другог квартала 2011. године.

Важно је напоменути да, у вријеме објављивања овог прилога, пројекције нису усвојене од стране Фискалног савјета БиХ.

ПРОЈЕКЦИЈЕ ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА У ПЕРИОДУ 2010-2013.г.

А Основни сценарио

Пројекције прихода од индиректних пореза за период од 2010. до 2013. године базиране су на сљедећим поставкама:

¹ Примјена одредби Споразума о стабилизацији и придруживању, којим се у шестгодишњем периоду успоставља либерализација тржишта са Европском унијом, започела је у јулу 2008. године.

² Овај износ укључује 22,66 мил КМ неусклађених прихода.

³ Уколико желимо изоловати све ефекте измјене законске регулативе на наплату индиректних пореза у 2010 години, требало би, поред наведених, искључити одложене ефекте измјене осталих одредби у области акциза, ефекте измјене царинских стопа према одредбама ССП-а, те ефекте свих законских измјена на убирање прихода од ПДВ-а, обзиром да акцизе, путарина и царине улазе у основицу за обрачун ПДВ-а.

⁴ Пројекције прихода за 2010. годину се не разликују знатно од оних које су израђене у априлу 2010. године, и новембру 2009. године (разлике -0,1% до 1,1% средстава за расподјелу). Пројекција за 2011. годину се такође значајно не разликује од поменутих (разлике од -0,8% до 0,5% средстава за расподјелу), обзиром да није било значајних измјена у пројекцијама за 2010. годину (које служе као основа), као ни пројекција макроекономских показатеља које израђује ДЕП.

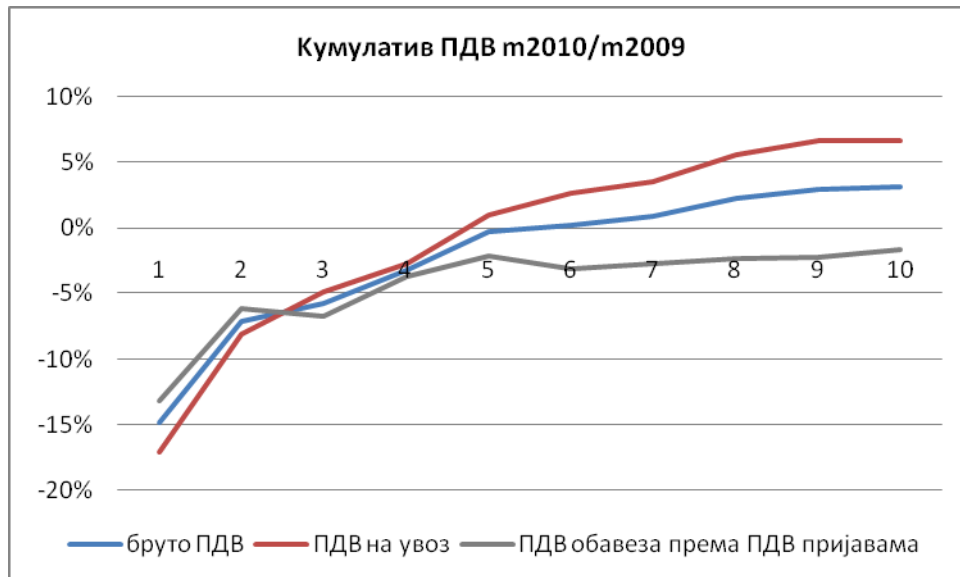
- прогнозама макроекономских показатеља израђеним од стране Дирекције за економско планирање (ДЕП) за поменути период,
- даљој примјени Споразума о стабилизацији и придруживању у складу са динамиком смањења и укидања царина на увоз добара поријеклом из ЕУ,
- примјени чл. 21 Закона о акцизама, који подразумијева континуирано усклађивање стопа акциза у БиХ са минималним стандардима у ЕУ.

Пројекције укључују ефекте повећања посебне акцизе на дуван у 2011. години са 0,30 на 0,45 КМ по паковању, као и планираног континуираног повећања исте у свакој наредној години за 0,15 КМ по паковању цигарета.

Уважавајући текуће трендове, историјска кретања и сезонске шеме очекује се да ће се у **2010. години** наплатити **4.708,1 мил КМ** прихода од индиректних пореза или **6,1% више** него у 2009. години. С обзиром на очекивања да ће у наредном трогодишњем периоду економија Босне и Херцеговине полако изаћи из рецесије и забиљежити континуирани раст, пројектован је раст прихода од индиректних пореза у **2011., 2012. и 2013. години** у висини **од 6,2%, 7,3% и 6,5%** респективно (табела 1).

ПДВ

Према извјештају УИНО, у првих десет мјесеци 2010. године остварено је 3.034,41 мил КМ бруто прихода од ПДВ-а, што је за 3,19% више у односу на исти период претходне године. Ако посматрамо структуру ових прихода (графикон 1), примијетћемо да су приходи од ПДВ-а на увоз у истом периоду порасли за 6,65%, док је код ПДВ-а наплаћеног по пореским пријавама забиљежен пад од 1,65%. Сума осталих категорија бруто прихода од ПДВ-а (аутоматски разрез, једнократне уплате и др) биљежи раст од 11,18%.

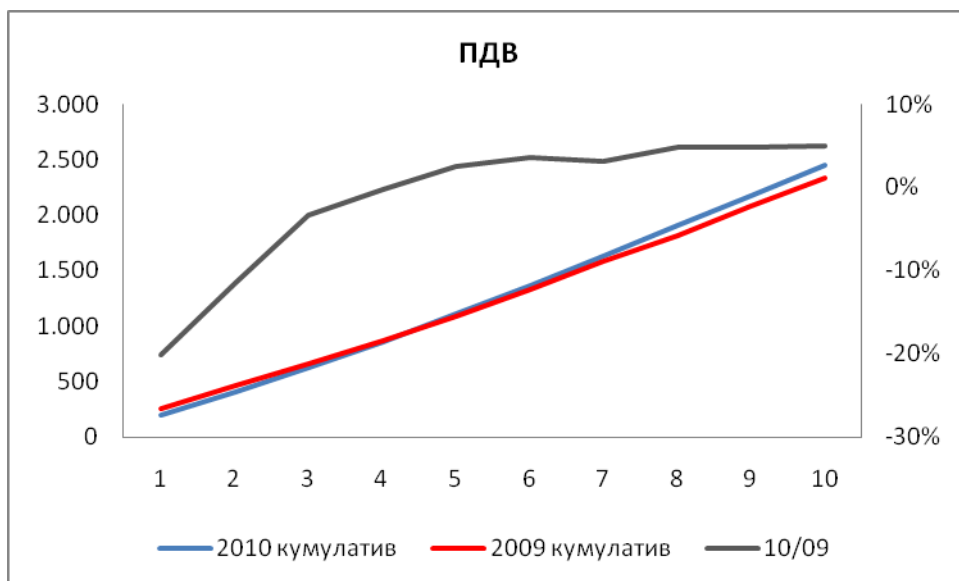
Графикон 1

Раст нето прихода од ПДВ-а је стабилан у посљедњих пет мјесеци 2010.г. и креће се од 3 до 5% (Графикон 2). У овој стопи раста садржани су и приходи од ПДВ-а на додатно убране акцизе на цигарете и путарине. Пројектовано је да ће до краја године бити прикупљено 2.941,6 мил КМ нето прихода од ПДВ-а, што је за 4% више од наплате у 2009. години.

ПРОЈЕКЦИЈА ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА (2010-2013), ОКТОБАР 2010*ОСНОВНИ СЦЕНАРИО*

		2008	2009	2010	2011	2012	2013		2009	2010	2011	2012	2013
I	ПДВ (нето)	3.119,4	2.827,8	2.941,6	3.117,7	3.321,5	3.535,4		-9,3%	4,0%	6,0%	6,5%	6,4%
II	Порез на пр. на ЈР	0,1	0,0						-67,0%				
III	Акцизе	937,3	997,4	1.149,3	1.286,0	1.448,6	1.593,7		6,4%	15,2%	11,9%	12,6%	10,0%
IV	Царине	651,3	346,8	292,3	260,9	243,3	214,9		-46,8%	-15,7%	-10,7%	-6,8%	-11,7%
V	Путарина	189,5	250,2	306,4	316,2	333,6	351,7		32,0%	22,5%	3,2%	5,5%	5,4%
VI	Остало	29,3	14,9	18,4	18,6	18,8	19,0		-49,3%	23,8%	1,1%	1,0%	1,0%
VII	УКУПНО	4.927,0	4.437,0	4.708,1	4.999,5	5.365,8	5.714,5		-9,9%	6,1%	6,2%	7,3%	6,5%
VIII	Путарина (0,10 КМ/л)		-65,8	-122,6	-126,5	-133,5	-140,7			86,3%	3,2%	5,5%	5,4%
IX	СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	4.927,0	4.371,3	4.585,5	4.873,0	5.232,3	5.573,8		11,3%	4,9%	6,3%	7,4%	6,5%

Табела 1.

Графикон 2

Пројекције ПДВ-а за период 2011-2013.г. прате пројектовани раст потрошње (ДЕП).

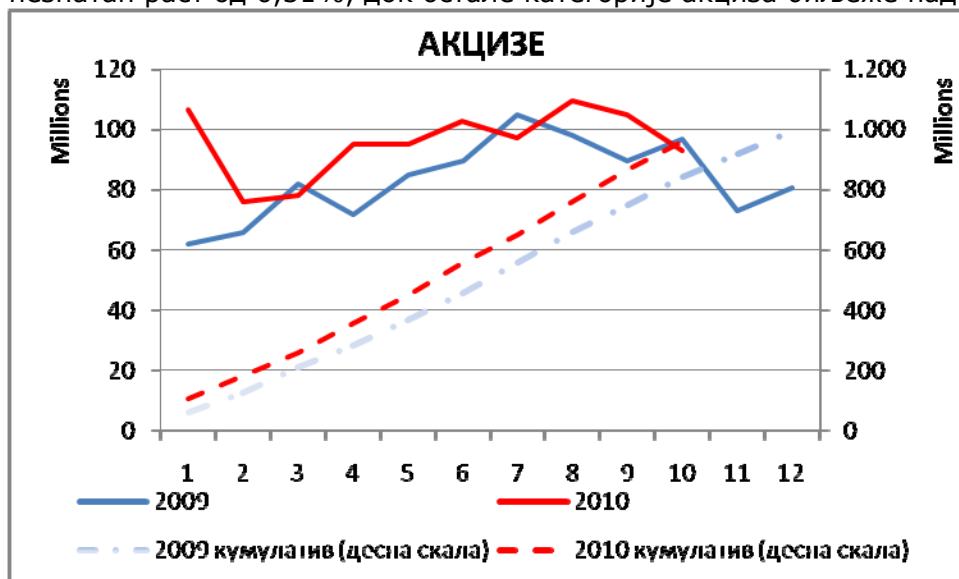
Табела 2. Пројекција раста потрошње

Година	2011	2012	2013
Пројекција раста потрошње (ДЕП)	6,0%	6,5%	6,4%

Извор: ДЕП, септембар 2010

Акцизе

Према прелиминарном извјештају за октобар 2010. године, у првих десет мјесеци ове године наплаћено је за 13,7% акциза више него у истом периоду претходне године. Због неравномјерне расподеле ефеката новог Закона о акцизама у 2010.г. дошло је до постепеног успоравања раста ових прихода. Снажан раст акциза потиче првенствено од раста прихода од акциза на дуван (32,19 % у првих десет мјесеци 2010. године), услед повећања стопе посебне акцизе. Код акцизе на деривате нафте је у истом периоду забиљежен незнатан раст од 0,31%, док остале категорије акциза биљеже пад напате.

Графикон 3

До краја године се очекује наплата у износу од 1.149,3 мил КМ, што је за 15,2% више него у претходној години.

Пројекције прихода од акциза у наредним годинама (2011-2013.године) базиране су на ДЕП-овим пројекцијама макроекономских показатеља, првенствено реалног раста потрошње и бруто друштвеног производа. Пројекције укључују ефекте повећања посебне акцизе на дуван у свакој наредној години за 0,15 КМ по паковању цигарета.

Путарина

У првих десет мјесеци забиљежен је раст прихода од путарине од 24,46%. Након снажног раста ових прихода у прва два квартала 2010 године (табела 3), који је првенствено узрокован одложеним ефектима повећања стопе са 0,15 на 0,25 КМ/л од 1.7.2009, у трећем кварталу је остварен раст од 2,5%. У посљедњем кварталу се такође очекује успоравање трета наплате. Пројекција за 2010. годину износи 306,4 мил КМ, што је за 22,5% више од наплате у претходној години.

	2009	2010	10/09
Q1	40,7	64,4	58,2%
Q2	45,2	76,7	69,7%
Q3	85,0	87,1	2,5%

Табела 3. Наплата путарине

Будући да се у ближој будућности не планира даље усклађивање стопе акциза на нафтне деривате са стандардима ЕУ, ефекти новог Закона су ограничени само на прво полугодиште 2010.г, док је у периоду од 2011. до 2013. године раст ових прихода пројектован у складу са пројекцијама бруто друштвеног производа ДЕП-а.

Табела 4. Пројекција раста реалног БДП-а

Година	2011	2012	2013
Пројекција раста реалног БДП-а	3,2%	5,5%	5,4%

Извор: ДЕП, септембар 2010

Царине

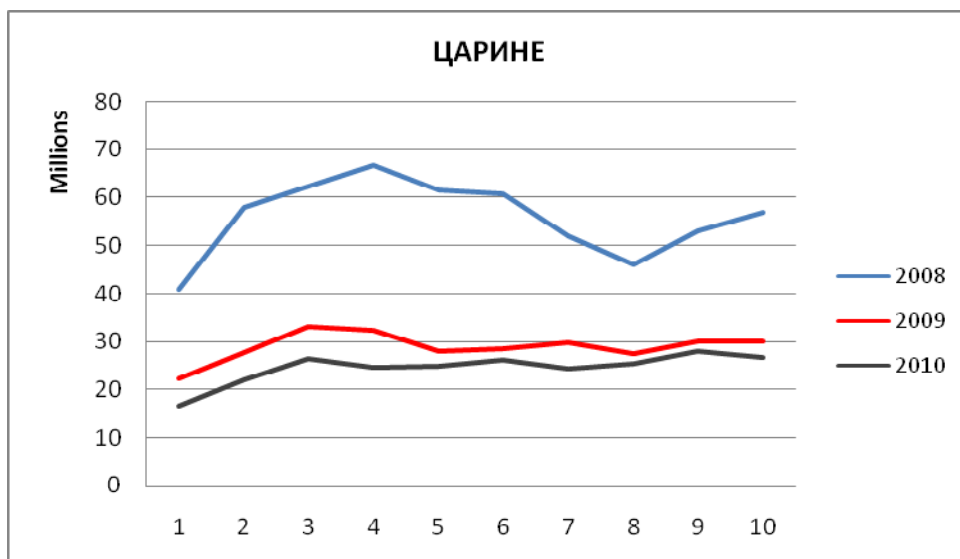
Одредбе Привременог споразума о стабилизацији и придруживању БиХ (ССП) са Европском унијом које су ступиле су на снагу 1.7.2008. године значајно су утицале на убирање царинских прихода, обзиром да прописују истовремено или постепено (до 2013.године) укидање царина на увезену робу поријеклом из ЕУ. У 2009. години забиљежен је пад ових прихода за 46,8% у односу на 2008. годину, док је у I-X 2010. године забиљежен пад од 15% у односу на исти период 2009. године.

У складу са текућим трендовима и прогнозама увоза и извоза, укључујући и евидентне промјене извозних тржишта према тржишту ЕУ, пројектовано је да ће до краја године бити наплаћено 292,3 мил КМ ових прихода. У наредним годинама предвиђен је умјеренији процес смањивања царинских стопа, обзиром да су исте већ укинута на значајан дио увоза поријеклом из ЕУ. Из тог разлога, као и због пројектованих стопа раста увоза у наредним годинама, не очекује се толико снажан пад ових прихода као у претходном периоду.

Табела 5. Пројекција раста увоза

Година	2011	2012	2013
Пројекција раста увоза	15,3%	11,9%	11,6%

Извор: ДЕП, септембар 2010

Графикон 4

Б ПРОГРАМСКИ СЦЕНАРИО

Програмски сценарио полази од претпоставке укидања царинског евидентирања почев од другог квартала 2011. године. Процијењује се да би ефекти наведених законских измјена узроковали губитке у износу од сса 35 мил КМ у 2011. години (30 мил КМ царине и 5 мил КМ ПДВ).

РИЗИЦИ ПО ПРОЈЕКЦИЈЕ

С обзиром на основне поставке пројекција индиректних пореза и укупне економске услове у БиХ и свијету, остварење пројектованог нивоа прихода од индиректних пореза у периоду 2010-2013 је подложно сљедећим ризицима:

- пројекције прихода од индиректних пореза уско су везане за пројекције макроекономских показатеља које је израдила Дирекција за економско планирање. Свако одступање ових параметара од пројектованих вриједности представља ризик за пројекције прихода.
- динамика и темпо опоравка главних извозних партнера БиХ (ЕУ, земље ЦЕФТА) су и даље неизвјесни у високом степену, што повећава ниво ризика за остварење макроекономских пројекција, а тиме и пројекција прихода од индиректних пореза у цјелини.
- континуирано повећање стопе посебне акцизе у циљу достизања минималних стандарда ЕУ донијеће даљи раст прихода од акциза на цигарете, но, раст ће бити много блажи него што је био у почетном раздобљу због процеса конвергенције (сужавања распона цијена цигарета). С друге стране, са растом малопродајних цијена цигарета расте и ризик од нелегалне трговине и кријумчарења, који, уколико се не предузму ефикасне оперативне мјере, могу угрозити планирани обим прихода по овој основи.

Опорезивање алкохола и алкохолних пића у ЕУ и БиХ, I дио

(Аутор: Александар Ескић, макроекономиста у Одјељењу)

УВОД

У овом броју ћемо приказати еволуцију саме идеје као и правног оквира који одређује опорезивање алкохола и алкохолних производа на нивоу ЕУ. Иако нам је почетна намјера да у истом броју дамо упоредни приказ постојећих политика из ове области у ЕУ и код нас, па потом и одређену квантитативну анализу увоза и прихода од потрошње алкохола и алкохолних производа, због обима материје и ограниченог простора, у наредном броју објавићемо други дио чланка на исту тему који ће у фокусу имати нашу земљу. Као и увијек, мишљења смо да европска пракса представља појединачно најважнију референтну тачку приликом обликовања домаће политике опорезивања, у овом случају алкохола и алкохолних производа, те с тим у вези је потребно анализирати њихова рјешења, уочене слабости, узроке и начин на које се оне рефлектују, као и приједлоге за превазилажење постојећег стања.

ПРАВНИ ОКВИР У ЕУ

Европска економска заједница је дефинисала оквир у смислу акцизне обавезе на алкохол и алкохолна пића путем двије Директиве. Директива Вијећа 92/83/ЕЕС од 19.10.1992. године односи се на хармонизацију структуре акцизне обавезе, специфицирајући методе обрачуна обавезе и критерија под којим одређени производи могу бити изузети или се може примјенити смањена стопа. Директива Вијећа 92/84/ЕЕС од 19.10.1992. године односи се на дефинисање минималне акцизне стопе за сваку категорију ових производа. У члану 8 ове Директиве стоји обавеза вршења процедуре редовног прегледа стања ових акцизних обавеза.

У складу са овом одредбом, Комисија је сачинила први извјештај 13.09.1995. године. Међутим, како уз њега није ишао никакав приједлог једва је привукао пажњу, што је указало на одређене потешкоће са којима се сусреће Комисија тј. ЕУ.

Током 2004. године, Европска комисија је сачинила извјештај који препоручује да минимална стопа акцизне обавезе одређене још 1992. године треба бити ревалоризирана тако да узме у обзир инфлацију која је регистрована од тада (COM(2004)223) – извјештај представљен 26.05.2004. године. Исто тако, закључено је да је потребан већи степен конвергенције када се говори о висини акцизних обавеза у земљама чланицама ЕУ како би се осигурало функционисање јединственог, унутрашњег тржишта, са посебним освртом на потенцијалне дисторзије у смислу конкуренције и преваре. Међутим, уз овај извјештај није ишао приједлог, али умјесто тога циљ је био да се стимулира дебата у Вијећу, Европском парламенту и Економском и Социјалном комитету.

Слиједећи ове дебате, Вијеће је позвало Комисију 12.04.2005. године да "настави са радом и изради приједлог прилагођавања минималних стопа акцизних обавеза како би избјегли пад реалне вриједности минималних стопа Заједнице, дајући транзициони период и простор за могућа одступања за оне земље чланице које би се могле суочити са потешкоћама приликом повећања њихових стопа". У смислу овога, предложено је да се посматра објективан критериј изражен у проценту потребног повећања постојеће акцизне обавезе како би националне стопе достигле нови минимум. За оне земље чланице од којих се захтијева да повећају њихове националне стопе како би достигле постављене критерије и испуниле нови стандард, а који би значајно пораст мањи од 10%, датум почетка примјене нове стопе би био 01.01.2008. године. За ону групу земаља чланица за које би то значило повећање веће од 10%, али мање

од 20%, обавезан датум почетка примјене би био 01.01.2009. године. За оне земље чланице за које би то значило повећање постојеће висине акцизне обавезе за више од 20%, предложени почетак примјене новог стандарда је 01.01.2010. године.

Пошто је процијенила свој положај (као и земаља чланица), Комисија предлаже да допуни Директиву 92/84/ЕЕС са:

- Ревалоризовати минималну стопу на алкохол, полупроизоде у овом смислу и пиво са инфлацијом од 1993. до 2005. године, која износи 31%, а која би се примјењивала од почетка 2008. године (на основу података Еуростат-а годишња стопа промјене НИСП-а – Harmonised Index of Consumer Prices – за период 1993 – 2005 износила је 31% на нивоу цијеле Уније).
- Пружити транзициони период, али не касније од почетка 2010. године, оним земљама које би се могле суочити са потешкоћама у повећању својих националних стопа како би испуниле критериј ревалоризације
- Пролонгирати учесталост прегледа стања акцизних обавеза на сваке 2 до 4 године

Табела 1: Преглед висине акцизних обавеза на алкохол и алкохолна пића прије и након усвајања предложеног амандмана (из 2004. године)

Производ	Стопа изражена по	Постојећа минимална стопа	Индексирана минимална стопа на дан 31.12.2005
Вино	хектолитар	0 евра	0 евра
Пиво	Хектолитар по Платоу или хектолитар по количини алкохола	0,748 евра или 1,87 евра	0,98 евра или 2,45 евра
Интермедијарни производи	хектолитар	45 евра	59 евра
алкохол	Хектолитар чистог алкохола	550 евра	720 евра

Извор: COM(2006)486 final, Commission of the European Communities

Примаран разлог ревалоризације минималне акцизне обавезе је изједначавање данашње реалне вриједности висине акцизне обавезе са оном из 1992. године када је она и одређена на нивоу ЕУ. Овај пораст минималне стопе је потребан како би одржали ниво стопа које је Вијеће договорило 1992. године, као захтјев за успостављањем и функционисањем унутрашњег тржишта без фискалних граница. У извјештају се такође наводе проблеми у смислу класификације и категоризације алкохолних производа за акцизне сврхе тако да, у неким случајевима, исти производ се класификује у различите категорије (и посљедишно је предмет различитог опорезивања/царињења) у различитим земљама чланицама. Алкохолна пића су важна како владама тако и потрошачима у ЕУ. Акцизне обавезе на алкохолна пића чине важан извор пореских прихода у ЕУ27. Акцизне обавезе дају важан допринос финансијама земаља чланица и приходи варирају од 0,2% до 3,5% укупних пореских прихода (искључујући социјалну заштиту – доприносе). Укупна вриједност пореских обавеза по овом основу у ЕУ27 износила је 30,6 милијарди евра у 2007. години (46% етил алкохол, 33% пиво и 19% вино). Потрошња алкохолних пића је веома битна у ЕУ: укупна потрошња износила је 56 милијарди литара у 2007. години, приближно 113 литара по становнику. Пиво је далеко највише конзумирано алкохолно пиће, и износи приближно 66% од укупне количине. Други најконзумиранији производ је вино и његово учешће је 25% (14,1 милијарда литара).

ПОСТОЈЕЋИ ПОРЕСКИ РЕЖИМ

Оквир који се односи на акцизну обавезу на алкохол и алкохолна пића у ЕУ налази се у двије Директиве:

- Директива 92/83/ЕЕС је креирана да хармонизује структуру опорезивања алкохола (специфицирајући између осталих ствари и категорије производа који су предмет укупног аранжмана у смислу припадајуће акцизне обавезе).
- Директива 92/84/ЕЕС садржи минималне стопе за ове категорије производа. Земље чланице имају одређен степен флексибилности приликом одређивања нивоа опорезивања све док су испуњени ови минимални стандарди.

Дефиниције кориштене да специфицирају структуре за класификацију производа се највећим дијелом ослањају на то како би производ био класификован у вријеме када је Директива била усвојена, под царинском номенклатуром 2203, 2204, 2205, 2206, 2207 и 2208. Директива 92/84 даје само индикације минималних стопа акцизних обавеза, и земље чланице могу слободно одредити своје акцизне обавезе све док су оне изнад минималних стопа специфицираних у овој Директиви.

Као резултат тога, стандардне стопе акцизних обавеза у различитим земљама чланицама показују огроман диспарат.

- Акцизне обавезе на пиво крећу се од 1,87 евра до 23,6 евра по једном постотку алкохола на количину по хектолитру производа
- Акцизна обавеза на етил алкохол креће се од 562 евра до 5155 аура по хектолитру чистог алкохола
- Акцизна обавеза на вино креће се од 0 евра до 328 евра по хектолитру производа итд.

Примјетно је да су стопе акцизне обавезе у Финској, Великој Британији, Ирској и Шведској систематски највише (топ четири) унутар сваке ЕС (дефинисане Директивом 92/83/ЕЕС) категорије. У поређењу са овим земљама, стопе акцизних обавеза осталих земаља чланица су значајно ближе једна другој као и минималној стопи.

ИДЕНТИФИКОВАНИ ПРОБЛЕМИ

Тренутна ситуација узрокује бројне разлоге за забринутост у погледу исправног функционисања унутрашњег тржишта. Идентификовани су сљедећи проблеми (према Студији која укључује анализу измјене минималне стопе и структуре акцизне обавезе на алкохолна пића, мај 2010):

Недостатак транспарентности система класификовања

Процедуре класификовања које се користе у земљама чланицама за алоцирање пића у различите категорије су веома хетерогене. Земље чланице користе систем "пет група производа" специфициран у Директиви, али постоји значајан број изузетака гдје алтернативне акцизне обавезе постоје под одређеним условима. Обавезе су понекад изражене у односу на различите јединице у земљама чланицама што отежава упоређивање (алкохол у односу на волумен или Плато могу се користити за мјерење јачине пива, и у неким земљама чланицама, обавезе могу бити одређене на основу количине пива). Информације о систему класификовања који се користи у различитим земљама чланицама није лако доступан. Такође, веома је тешко разумјети критерије кориштене за класификацију сваке врсте пића обзиром да не постоји јасан опис критерија кориштеног за разграничење категорије.

Недостатак хармонизације при одређивању стопа акцизних обавеза

Постоји веома широка дисперзија цијене алкохолних пића прије опорезивања које се конзумирају у ЕУ и постојеће акцизне обавезе само продубљују ове разлике. Посебно се то односи на широк диспаритет између високих стопа у претходно наведене четири земље чланице (Финска, Велика Британија, Ирска и Шведска) и важећих стопа у осталим земљама чланицама. Тако да тренутно имамо ситуацију да због ове велике разлике минималне стопе веома мало доприносе смањењу овог диспаритета.

Минималне стопе акцизних обавеза су застарјеле

Минималне стопе акцизних стопа одређене 1992. године су очигледно застарјеле. Цијене (инфлација) су порасле за 44% од 1992. године до 2010. године док су минималне акцизне обавезе остале исте. Ово значи да су минималне акцизне обавезе реално мање него што су биле 1992. године.

Огромне разлике међу сусједним земљама чланицама

Постоје огромне разлике у цијенама након опорезивања сличних производа између сусједних земаља. Највећа разлика је примјећена између Велике Британије и Француске; Финске и Естоније; и Шведске и Данске. Овдје наводимо такође велику разлику у цијенама роба из групе "етил алкохол" између Бугарске и Грчке.

Прекогранична трговина (легитимна куповина или кријумчарење)

Као резултат огромних разлика у тржишним цијенама између сусједних земаља чланица, обим кријумчарења и прекограничне куповине између ових земаља је значајан.

АНАЛИЗА МОГУЋИХ МЈЕРА ЗА ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ ПОСТОЈЕЋИХ ПРОБЛЕМА

Смањити диспаритет у висини акцизних обавеза

Очигледно је да је повећање минималне акцизне обавезе једна од мјера да се смањи диспаритет у висини акцизних обавеза. Минималне обавезе су изгубиле реалну вриједност у односу на ону коју су имале кад су успостављене 1992. године. Неке анализе су показале да ће предложена ревалоризација висине минималних обавеза имати минималан утицај на цијене већине производа и на већину прихода прикупљених по овом основу у земљама чланицама. Приједлог иде у смјеру ревалоризације висине минималних акцизних обавеза за висину регистроване инфлације од 1992. године па до данас. Исто тако имамо приједлог да се укине различит третман стоног и пјенушавог вина.

Истовремено, није јасно да ће диспаритет цијена, присутан широм ЕУ, бити значајно смањен само повећањем минималне акцизне обавезе. Ово због тога што ће ова мјера утицати на веома мали број земаља и неће значајно утицати на смањење постојећег цјеновног диспаритета, посебно између четири земље које се налазе у самом врху у овом смислу, и осталих земаља чланица. Како би смањили цјеновне разлике, група истраживача мисли да, поред минималне акцизне обавезе, треба да се уведе и максимална акцизна обавеза. Обе стопе акцизне обавезе имале би ограничавајући карактер приликом одређивања стопа акцизних обавеза земаља чланица, и могла би бити дефинисана тако да буде одређен проценат просјечне висине акцизне обавезе у ЕУ за сваки производ. Ако би максимална висина акцизне обавезе била одређена у апсолутном новчаном износу, онда би такође требало, једном годишње, извршити ревалоризацију како би избјегли ерозију реалне висине

максималне акцизне обавезе током времена. Временом, ова мјера би помогла остварењу стварне конвергенције висине акцизних обавеза и цијена у ЕУ.

Фискална транспарентност у БиХ у функцији европских интеграција

(пише: др Динка Антић)

ЕВОЛУЦИЈА ПРОГРАМА ФИСКАЛНЕ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ

Транспарентност је темељна карактеристика међународно признате фискалне статистике. Након објаве међународних стандарда владиних финансија (GFS – *Government Finance Statistics*) 1986. године од стране Међународног монетарног фонда указала се потреба за дефинисањем правила која би омогућила да владини буџети, извјештаји и остала фискална статистика буду припремљени, израђени и презентовани на транспарентан начин. Потребу за фискалном транспарентношћу потенцирала је и све већа изложеност влада на међународним финансијским тржиштима. ММФ је покренуо добровољни програм процјене фискалне транспарентности, у склопу којег је 1998. године објављена обједињена најбоља пракса фискалне транспарентности као Кодекс добре праксе. Како је поред добре праксе, садржавао и принципе и смјернице владама, Кодекс је исте године еволуирао у Приручник о фискалној транспарентности, који је садржавао сет међународних стандарда за остварење фискалне транспарентности. Међутим, и поред наградње стандарда, у пракси ММФ-а се и даље задржао назив „Кодекс фискалне транспарентности“. До сада су биле три ревизије изворног Кодекса, 1999. и 2001. године, а посљедња, трећа, ревизија је извршена 2007. године⁵.

Стандарди фискалне транспарентности су конципирани на бази искустава и најбоље праксе развијених земаља. У начелу, стандарди су универзалне нарави, могу се примијенити у свим земљама, без обзира на достигнути степен економског развоја, не само у јавном сектору, већ и у приватном сектору као оквир за евалуацију у одређеним сегментима јавно-приватног партнерства. Стандарди фискалне транспарентности су укључени у листу 12 обавезних финансијских стандарда, кодекса и принципа и предмет су редовног извјештаја о прегледу којег врши ММФ (ROSC – *Reports on the Observance of Standards and Codes*). Међународни финансијски стандарди се сврставају у три групе, у стандарде транспарентности, стандарде финансијског сектора и стандарде којима се осигурава интегритет тржишта. Након објаве стандарда у оквиру УН, OECD, Свјетске царинске организације и других струковних савеза и институција (нпр. рачуновођа и ревизора) јавиле су се иницијативе за израду кодекса принципа фискалне транспарентности у одређеним сегментима њиховог дјеловања (нпр. за буџетски процес, интегритет података, буџетске политике, извјештавање о приходима, ревизију јавног сектора и др.). До краја 2006. г. половина чланица ММФ-а је преузела фискалне стандарде. Чак и у чланицама које нису у цијелости преузеле стандарде примијећен је видан напредак с обзиром на широк спектар подузетих реформи у фискалној сфери. Иако је велики број земаља подузео реформе пореских администрација и процеса израде буџета и даље су постојали велики проблеми у преузимању стандарда. Неразвијене земље су суочене са проблемом квалитета података и јачања функције интерне контроле и екстерне ревизије прикупљања и трошења јавних фондова, док су у земљама у развоју идентификовани проблеми у области обухвата владиних операција, дефинисања улоге јавних корпорација и приказивања њихових веза са владиним сектором.

ЦИЉЕВИ И ЗНАЧАЈ ФИСКАЛНЕ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ

Кодекс фискалне транспарентности ММФ-а прихваћен је глобално од стране међународних финансијских организација и институција као сет међународних стандарда које морају испуњавати земље с којима ове институције имају програме и сарадњу. Недуго након објаве

⁵ IMF, Manual on Fiscal Transparency, 2007, Washington.

прве верзије Кодекс је прихваћен и од стране међународних ревизорских институција и агенција за додјелу кредитног рејтинга владама, као скуп стандарда потребних за осигурање кредибилитета влада у међународним финансијама, задуживању, инвестирању и пословању на финансијским тржиштима. Широка прихваћеност међународних стандарда фискалне статистике, а тиме и стандарда фискалне транспарентности, темељи се на консензусу водећих свјетских сила и организација о значају фискалне транспарентности за ефикасност јавне управе, макроекономску стабилност и економски раст. Будући да су у демократским друштвима фискалне информације и извјештаји влада кључна полуга надзора функционисања влада од стране грађана и цивилног сектора степен транспарентности фискалних информација је показатељ и степена демократизације друштва.

Полазећи од циљева увођења стандарда фискалне транспарентности очигледно је да постоји велики број заинтересованих страна које могу да остваре одређене користи. Поред ММФ-а и влада користи од примјене Кодекса фискалне транспарентности имају и инвеститори, улагачи, повјериоци, невладине организације и цивилно друштво у цјелини, те законодавна тијела, академска и стручна јавност које судјелују у припреми закона из фискалне сфере⁶.

Фискална транспарентност доприноси међународној компатибилности националне фискалне статистике и фискалних индикатора, те повећава ефикасност мјера националне макроекономске политике. Квалитет економске политике влада зависи од тога да ли су информације о прошлим, садашњим и будућим активностима влада транспарентне, свеобухватне и поуздане. Актуелношћу и поузданост података фискална транспарентност директно дјелује на смањење ризика у доношењу мјера економске и социјалне политике, те омогућава брже реаговање фискалних власти у вријеме криза.

Примјена међународних стандарда фискалне статистике постаје предуслов креирања повољнијег амбијента за улагање, почетак и вођење пословања. Фискална транспарентност смањује негативно дјеловање асиметричности информација на инвеститоре и улагаче у државне обавезнице, а државама олакшава излазак на домаћа и међународна финансијска тржишта. Иностранци инвеститори, било да су у питању куповине владиних обавезница или је ријеч о директним инвестицијама, најчешће се воде кредитним рејтингом влада и фискалним индикаторима који проистичу из извјештаја консолидоване опште владе. Транспарентност јавних финансија и виши кредитни рејтинг земље показатељи су и вишег степена одговорности владе, правне и економске сигурности и повјерења међународне заједнице у владу земље⁷.

Примјена међународних стандарда у вези обухвата извјештавања опште владе и транспарентности прикупљања и трошења јавних средстава позитивно дјелује на фискалну дисциплину, спрјечавајући аутономна дјеловања нижих нивоа власти и јачајући фискалну координацију у земљи. Нижи нивои влада све више постају свјесни да њихов кредитни рејтинг не зависи само од властите фискалне позиције, већ, у највећем дијелу, од кредитног рејтинга опште владе који проистиче из квалитете и транспарентности консолидованих извјештаја свих нивоа власти у држави.

Корист од фискалне транспарентности владиних операција имају и грађани, будући да могу да надзиру операције влада, што повратно, преко демократских механизма избора и смјене влада, дјелује на јачање одговорности влада и повећање ефикасности алокације јавних ресурса у смислу усклађивања активности влада са потребама грађана.

⁶ Ibid. p. 15.

⁷ Више: Petrie, Murray, Promoting Fiscal Transparency, The Complementary Roles of the IMF, Financial Markets and Civil Society, Working Paper No. 03/199, IMF, Washington, October 1, 2003.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Процес приступања ЕУ убрзава процесе преузимања међународних финансијских стандарда. Будуће чланице треба да покажу спремност да изврше фискалну консолидацију и прилагођавања у складу са критеријима ЕУ. С друге стране, поштивање стандарда фискалне транспарентности Европској комисији олакшава надзор фискалне позиције будуће чланице и формулирање политике ЕУ у фискалној сфери према новој чланици⁸.

КОДЕКС ФИСКАЛНЕ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ ММФ-А

Фискална транспарентност се дефинише као „отвореност према јавности у цјелини у погледу структуре и функција владе, циљева фискалне политике, рачуна јавног сектора и пројекција“. Фискална транспарентност подразумева да фискалне информације имају сљедећа обиљежја: поузданост, свеобухватност, благовременост, разумљивост и међународну упоредивост⁹. Према Кодексу ММФ-а фискална транспарентност почива на четири стуба:

- I. Јасно разграничене улоге и надлежности
- II. Отворени буџетски процес
- III. Објављивање информација у јавности
- IV. Осигурање интегритета

Стубови Кодекса фискалне транспарентности ММФ-а су разрађени у 10 главних принципа, а принципи у 45 стандарда фискалне транспарентности. Уочено је да имплементација стандарда фискалне транспарентности врло често представља изазов, поготово у недемократским државама или државама које су недавно ослобођене колонијализма, централног управљања или диктатура, без развијене демократске традиције, развијеног цивилног друштва, опште свијести грађана и владиних службеника о позицији владе као сервиса грађана и нужности одговорности влада према грађанима. Имајући то у виду, преузимање стандарда фискалне транспарентности неријетко захтијева претходно спровођење дубоких реформи, политичких, економских, административних и социјалних, а тиме и дужи временски период имплементације. С обзиром на детектоване потешкоће с којима се сучавају државе у процесу имплементације стандарда фискалне транспарентности ММФ је припремио сет основних захтјева. Потребно је нагласити да **сет основних захтјева ММФ-а не треба сматрати минимумом стандарда које државе морају испунити, већ почетном тачком у сложеном процесу преузимања међународних стандарда фискалне транспарентности**. У даљем тексту дат је приказ сета основних захтјева ММФ-а.

Табела 1: Основни захтјеви ММФ-а¹⁰

I. ЈАСНО РАЗГРАНИЧЕНЕ УЛОГЕ И НАДЛЕЖНОСТИ	
Принцип	Основни захтјеви
1.1. Владин сектор треба разлучити од остатка јавног сектора и остатка економије, а политике и управљачке улоге унутар јавног сектора требају бити објављене на јасан начин и у јавности.	<ul style="list-style-type: none"> • Објављена институцијска табела јасно показује структуру јавног сектора, идентификујући сва владина тијела по нивоу владе и јавне корпорације. • Објашењен је обухват и сврха свих квази-фискалних активности. • Приходи и надлежности су јасно раздијелене између различитих нивоа владе.
1.2. Потребно је да постоји јасан и отворен правни, регулаторни и	<ul style="list-style-type: none"> • Јавни фондови се не могу трошити без јавно доступних доказа о одлукама законодавног тијела. • Наплата прихода се темељи на јасним и лако доступним законима и

⁸ Ibid. pp. 8-12.

⁹ Kopits G., Jon C., "Transparency in Government Operations", IMF Occasional Paper No. 158; Washington: International Monetary Fund, 1998. p. 1.

¹⁰ IMF, Manual on Fiscal Transparency, 2007, Washington, p. 124.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Факс:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

административни оквир за фискално управљање.	регулацијама.
II. ОТВОРЕНИ БУЏЕТСКИ ПРОЦЕС	
2.1. Припреме буџета требају слиједити успостављени распоред и бити засноване на добро дефинисаним циљевима макроекономске и фискалне политике.	<ul style="list-style-type: none"> • Реалистични нацрт буџета се презентује законодавном тијелу у складу са прописаним распоредом. • Вјероватни трошковни ефекти нових мјера у вези расхода и прихода су објашњени на јасан начин. • Осигуран је конзистентан вишегодишњи фискални оквир, утемељен на реалистичним економским претпоставкама.
2.2. Потребно је да постоје јасне процедуре за извршавање буџета, надзор и извјештавање.	<ul style="list-style-type: none"> • Приходи, преузете обавезе, плаћања и отплате се ефективно прате. • Ревидирани коначни извјештаји и ревизијски извјештаји се презентују законодавном тијелу и објављују тијekom године.
III. ОБЈАВА ИНФОРМАЦИЈА У ЈАВНОСТИ	
3.1. Јавност треба бити упозната са свеобухватним информацијама о прошлим, текућим и пројектованим фискалним активностима и главним фискалним ризицима.	<ul style="list-style-type: none"> • Буџетска документација покрива све буџетске и ванбуџетске активности централне владе, фискалну позицију влада нижих нивоа управе и финансије јавних корпорација. • Објављене информације о централној влади укључују детаље о њеном дугу, значајној финансијској имовини и природним ресурсима и осталим обавезама, те потенцијалним обавезама.
3.2. Фискалне информације се требају презентовати на начин да се олакша анализа политика и промовише одговорност.	<ul style="list-style-type: none"> • Главни приједлози и економска позадина буџета су појашњени у јавности на јасан начин. • Приходи, расходи и финансирање се приказује на бруто основи, а расходи се класификују по економској, функционалној и административној основи. • Резултати програма централне владе се презентују законодавним тијелима.
3.3. Владе се требају обавезати на благовремену објаву фискалних информација.	<ul style="list-style-type: none"> • Постоји правна обавеза благовремене објаве информација.
IV. ОСИГУРАЊЕ ИНТЕГРИТЕТА – основни захтјеви	
4.1. Фискални подаци требају задовољити прихваћене стандарде квалитете података.	<ul style="list-style-type: none"> • Рачуноводствене политике усклађене су са општеприхваћеним рачуноводственим стандардима. • Коначни извјештаји су у цијелости усклађени са буџетским ставкама и фискални агрегатни резултати су успоређени са претходним прогнозама. • Земље поштују стандарде GDDS, уколико нису у могућности да испуне стандарде SDDS¹¹.
4.2. Фискалне активности требају бити подложне ефективном интерном надзору и заштити.	<ul style="list-style-type: none"> • Стандарди за набавке, финансијске трансакције које укључују јавни сектор и етичко понашање јавних службеника су јасни, доступни јавности и подложни надзору. • Интерне ревизијске процедуре су јасне.
4.3. Фискалне информације требају бити предмет екстерног прегледа.	<ul style="list-style-type: none"> • Национално ревизијско тијело, које је независно од извршне власти, осигурава благовремене извјештаје (минимално на годишњој основи) законодавним тијелима и јавности о финансијском интегритету владиних извјештаја.

¹¹ ММФ је развио два сета стандарда за дисеминацију фискалних информација: (I) опште стандарде за дисеминацију података - GDDS (*General Data Dissemination Standard*) намијењене свим чланицама ММФ-а и (II) посебне стандарде за дисеминацију података - SDDS (*Special Data Dissemination Standard*) за чланице које желе пословати на међународним берзама. Стандардима SDDS и GDDS се прописује обухват објављених извјештаја и информација у смислу нивоа влада чије су фискалне операције укључене у извјештај, садржину извјештаја и информација, извјештајна раздобља за сваки ниво владе (мјесец, квартал, година), рокове објаве након истека извјештајног периода. Поред захтјева за благовременом објавом, стандарди SDDS и GDDS укључују и друге захтјеве који се односе на приступ информацијама, квалитет и интегритет података и статистике.

ЗАХТЈЕВИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Поштивајући начело субвендијарности, једно од темељних начела функционирања сложене структуре ЕУ, чланицама су остављене широке надлежности у подручју фискалне политике и управљања буџетом. Међутим, без обзира на задржане надлежности, будуће чланице су обавезне да изврше одређена фискална прилагођавања у складу са претприступним обавезама, али и у областима које нису поменуте као претприступна обавеза у циљу испуњења обавеза из Пакта стабилности и раста (енгл. *SGP- Stability and Growth Pact.*). За то постоји неколико разлога. *Прво*, будуће чланице су дужне да врше фискална прилагођавања како би испуниле циљеве макроекономске и фискалне конвергенције, задате Уговором о оснивању ЕУ, у дужем времену прије уласка у ЕУ. Влада мора доказати да је способна ускладити фискалне операције са правилима ЕУ и постићи политичке и економске приоритете унутар задатих фискалних и буџетских ограничења које намеће чланство у ЕУ. *Друго*, влада мора осигурати да се њене одлуке ефективно и ефикасно имплементују. Ефикасна имплементација одлука на нивоу државе представља темељ за ефективно функционисање будуће чланице у ЕУ. *Треће*, степен фискалне одговорности будуће чланице детерминише односе са чланицама и институцијама ЕУ и директно утиче на степен повјерења ЕУ према будућој чланици. *Четврто*, нужно је да систем управљања финансијама и буџетом омогући ефикасно и ефективно кориштење претприступних фондова ЕУ, у складу са циљевима и приоритетима. Неефикасност у управљању претприступним фондовима ЕУ може да угрози процес приступања ЕУ посредно и непосредно. Захватањем мање средстава из фондова ЕУ од планираног износа планирани приоритети (активности, пројекти, инвестиције, развој институција и др.) неће бити испуњени, што ће успорити економски развој, угрозити реализацију зацртане динамике фискалне консолидације и, на крају, успорити укупни процес придруживања. Слабо и неефикасно управљање фондовима ЕУ директно подрива повјерење чланица и институција ЕУ у оперативност, одговорност и кредибилитет будуће чланице, што може трајно угрозити процес придруживања или га за одређено вријеме одложити¹².

Спровођење фискалних реформи и прилагођавања фискалног система и политике правилима ЕУ подразумијева редефинисање постојеће фискалне архитектуре будуће чланице. То укључује надоградњу и преустрој постојећих (нпр. статистике, министарства финансија и министарства пољопривреде, царинске и пореске/ПДВ администрације) и успоставу нових институција (нпр. за повлачење европских фондова и њихову дистрибуцију, за ревизију потрошње фондова), те редефинисање система веза и механизма координације унутар фискалног система. Поред тога, потребно је успоставити и релације са институцијама ЕУ. Редифинисање фискалног система и повезивање са ЕУ подразумијева и измјену фискалних надлежности нивоа влада.

Процес прилагођавања правилима ЕУ у фискалној сфери захтијева значајно вријеме. Током тог процеса ЕУ спроводи редовни надзор испуњења обавеза водећи се одређеном матрицом захтјева која укључује сљедеће сегменте (Табела 2): правни и институциони оквир, средњорочни фискални оквир, процес припреме буџета, буџетско управљање политикама и програмима јавног инвестирања, извршење и надзор буџета, рачуноводство и извјештавање, финансијску контролу, јавне набавке, спољну ревизију и успоставу потребних институцијских капацитета за надоградњу система буџета и финансијског управљања¹³.

¹² Више о томе: Allen R., "Budgetary and financial management reform in Central and Eastern Europe", chapter in "Models of Public Budgeting and Accounting Reform", OECD Journal on Budgeting, Volume 2, Supplement 1, OECD, 2002, pp. 81 - 82.

¹³ Ibid. 96-100.

Табела 2: Основни захтјеви ЕУ у сфери буџета и фискалног управљања

Правни и институцијски оквир
<p>Јасно су дефинисани принципи јавног буџета у уставу, закону о буџету и повезаним прописима:</p> <ul style="list-style-type: none"> - јасна, транспарентна и свеобухватна дефиниција јавног новца, - управљање свим јавним фондовима се прописује законом, - успостављен је однос између парламента и владе у питањима буџета, - дефинисана су правила и процедуре међувладиних фискалних односа, - осигурана је свеобухватност буџета, - дефинисане су различите врсте буџетских корисника, предузећа и агенције, и успостављене су везе између њих и буџета, - осигурана је правна основа за израду и извршење буџета, те за надлежности и овласти министарства финансија. <p>Парламент мора бити у могућности да надзире буџет и да мијења фискалну политику. Комитети за буџет и финансије се морају успоставити или ојачати. Успоставити везе између парламента и државне ревизије. Ванбуџетски фондови и ЕУ фондови (претприступна помоћ) морају бити укључени у буџет државе.</p>
Средњорочни фискални оквир
<p>Будуће чланице су дужне да осигурају буџетске информације, фискалне циљеве, макроекономске и фискалне пројекције у средњорочном оквиру. Ово је припремна фаза за израду програма стабилности или конвергенције када постану пуноправне чланице.</p> <p>Приликом израде средњорочног фискалног оквира потребно је примјењивати методологију и стандарде фискалне статистике ЕУ (ЕСА 95).</p> <p>Приликом подношења пројеката који би се требали финансирати из претприступних фондова ЕУ будућа чланица је обавезна користити средњорочни оквир.</p>
Процес припреме буџета
<p>Потребно је да постоје разрађене процедуре за припрему буџета.</p> <p>Буџет се треба поднијети парламенту на разматрање у одређеном року у одређеном облику.</p> <p>Буџет треба укључити буџетска ограничења, циљеве фискалне политике, макроекономски оквир, буџетске политике и главне фискалне ризике, јасан план расхода, везу између расхода и институција, циљева и активности, финансирање нових активности, хијерархију одговорности институција и особа којима су повјерени јавни фондови, јасно назначене издатке.</p> <p>Стил и формат нацрта буџета треба бити приступачан за грађане, медије и парламенте.</p>
Буџетско управљање политикама и програмима јавног инвестирања
<p>Влада има капацитете за вишегодишње планирање капиталних пројеката, укључујући капацитете за координацију између различитих институција и нивоа влада, израду процедуре суфинансирања и техничке и економске процјене пројеката и програма.</p> <p>Административне процедуре за припрему и одобрење буџета капиталних улагања требају бити интегрисане са оперативним расходима.</p>
Извршење и надзор буџета
<p>Министарство финансија је у стању да успоставља ограничења расхода и да их спроводи, да надзире и контролише трошење током године користећи јединствен финансијски систем рачуна.</p> <p>Парламент и вијеће министара требају имати надлежности за преглед периодичних извјештаја о финансијским учинцима у односу на буџет и за измјену циљева и политика у случају нових и неочекиваних економских или финансијских околности.</p> <p>Управљање новцем и плаћањима треба се спроводити путем јединственог трезорског рачуна и под контролом министарства финансија.</p>
Рачуноводство и извјештавање
<p>На националном плану мора постојати јединствен сет класификација за буџете и рачуноводство.</p> <p>Рачуноводствена правила треба ускладити са стандардима ЕУ.</p> <p>Фискално извјештавање треба бити правовремено, свеобухватно и поуздано, са исказивањем одступања у односу на буџет.</p> <p>Потребно је успоставити процедуре евалуације ефективности и ефикасности политика и програма расхода, укључујући и расходе финансиране ЕУ фондовима.</p>
Финансијска контрола
<p>Постоји кохерентна и свеобухватна легислатива за финансијску или интерну контролу.</p> <p>Примјењују се рачуноводствени и стандарди ревизије, опсег ревизије укључује и агенције успостављене у вези са ЕУ фондовима, постоје процедуре за контролу јавних набавки и контролу јавних прихода, успостављена је <i>ex ante</i> контрола обавеза и плаћања.</p> <p>Успостављен је систем интерне ревизије / инспекторат, функционално независан, са утврђеним</p>

мандатом, утемељен на међународним стандардима ревизије.
Јавне набавке
Усвојена је легислатива за јавне набавке и успостављена је централна агенција са овлаштењима да креира и имплементира политику. Успостављен је ефективан систем рјешавања жалби. Стриктно спровођење прописа је осигурано ефективним интерним контролама и механизмима интерне ревизије.
Спољна ревизија
Успостављена је државна ревизија са јасним надлежностима за ревизију свих јавних и законом утемељених фондова и ресурса, тијела и субјеката, укључујући и ЕУ ресурсе. Државна ревизија треба да користи INTOSAI стандарде компатибилне са ЕУ стандардима, да поседује оперативну и функционалну независност, довољно ресурса и обученог особља. Државна ревизија треба да израђује извјештаје на бази чињеница и фер приступом, правовремено их доставља парламенту и влади.
Капацитети за надоградњу система буџета и финансијског управљања
Потребно је усвојити кохерентну стратегију за промјене у фискалном систему и потребно је да постоји спремност за промјене на највишем нивоу. Потребно је устројити посебну јединицу одговорну за модернизацију буџетског система и његово усклађивање са ЕУ концептима и процедурама, адекватно је позиционирати у структури владе, додијелити надлежности и довољан број професионалних, високо образованих, обучених, ефикасних и мотивисаних службеника.

КОДЕКС ММФ-А VS. ACQUIS

Анализирајући појединачне захтјеве ЕУ у подручју буџета и фискалног управљања (Табела 2) може се закључити да су захтјеви ЕУ компатибилни са стандардима фискалне транспарентности ММФ-а. Могуће је идентификовати четири области фискалне транспарентности које су истовремено од велике важности и за ММФ и за испуњење захтјева ЕУ:

- i. успостава средњорочних буџетских оквира
- ii. свеобухватно укључивање ванбуџетских активности
- iii. ефективно рачуноводство, извјештавање и надзор
- iv. јачање међувладиних фискалних односа¹⁴.

Уколико се анализирају обавезе из *acquis-a* са Кодексом фискалне транспарентности ММФ-а стандарде фискалне транспарентности налазимо у шест поглавља¹⁵: Поглавље 16 – Опорезивање, Поглавље 17 – Економска и монетарна унија, Поглавље 18 – Статистика, Поглавље 22 – Регионална политика и координација структуралних елемената, Поглавље 32 – Финансијска контрола, Поглавље 33 – Финансијске и буџетске одредбе. Поредити захтјеви Кодекса и поменутих поглавља *acquis-a* да се закључити да не постоји суштинска разлика између ова два сета стандарда, већ да се они међусобно допуњују, на сличан начин као што постоји комплементарност између Кодекса и стандарда ОЕЦД, УН, ИФАЦ-а и др. У суштини, стандарди Кодекса и захтјеви *acquis-a* су фокусирани на исте циљеве – **да се постигне пуна транспарентност јавних финансија**. Ова два сета стандарда се *de facto* разликују у само двије ствари: у нивоу циљне интересне групе и обавезности. Циљ ММФ-а јесте да се примјеном стандарда Кодекса осигура пуна одговорност националне владе према грађанима за јавна средства која су им дата на управљање. С друге стране, стандардима фискалне транспарентности из *acquis-a* се жели осигурати усклађивање националне фискалне политике са укупним макроекономским циљевима Уније. Стога, може се закључити да се у фокусу Кодекса налазе циљеви грађана одређене земље, односно ефикасност алокације јавних ресурса на националном нивоу, а у фокусу *acquis-a* финансирање институција ЕУ и

¹⁴ Allan, W., Parry T., Fiscal Transparency in EU Accession Countries: Progress and Future Challenges, Working Paper No. 03/163, IMF, Washington, August 1, 2003.

¹⁵ Извор: www.evropa.eu

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-маил: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Факс:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

функционирање ЕУ. Друго, Кодекс ММФ-а представља оквир за који се државе добровољно одређују, усмјеравајући фискалне реформе према стандардима Кодекса, док су захтјеви *acquis-a* формално-правне нарави, јер проистичу из уговорног односа будуће чланице и ЕУ на путу до пуноправног чланства.

МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ БИХ У СФЕРИ ФИСКАЛНЕ СТАТИСТИКЕ

Претприступне обавезе будућих чланица ЕУ подразумевају обавезе које проистичу из Споразума о стабилизацији и придруживању. Одредбама Споразума из подручја статистике¹⁶ се налаже Босни и Херцеговини да са ЕУ успостави сарадњу у области статистике, те да изради и успостави ефикасне и одрживе статистичке системе којима се могу осигурати упоредиви, поуздани, објективни и тачни подаци потребни за планирање и праћење процеса транзиције и реформе у БиХ. На крају, у процесу преузимања *acquis-a* БиХ је дужна да изврши хармонизацију статистичког система са основним статистичким начелима УН-а, Кодексом статистичке праксе ЕУ и одредбама европског права у области статистике. Обавезе из сфере фискалне статистике налазе се и у документу о Европском партнерству као европски стандард. У кратком року фискалне власти у БиХ имају обавезу да побољшају квалитет и обухват статистике консолидованих владиних извјештаја. У средњем року БиХ треба *„развити поуздану економску статистику и изградити институционалне капацитете који ће бити способни да произведу и објаве основне статистичке податке хармонизоване са европским стандардима, посебно у подручју националних рачуна, пољопривреде, макроекономске и пословне статистике, те социјалне статистике, укључујући образовање, статистику радне снаге и здравства“*.¹⁷ Обавезе у подручју фискалне статистике из *stand-by* аранжмана са ММФ-а су кохерентне са захтјевима ЕУ. Фискалне власти треба да осигурају ефективни управљачки и политички систем у сфери фискалне политике, који би требао допринијети стабилности и одрживости фискалног и макроекономског система како би БиХ могла да на вријеме сервисира своје обавезе према ММФ-у, и, на другој страни, осигурати испуњавање економских услова за пријем у чланство ЕУ (тзв. критерија из Maastichta). Поред тога, потребно је развити статистичке и аналитичке капацитете фискалних власти на свим нивоима у БиХ, што укључује и преузимање методологије статистике владиних финансија ММФ-а (GFS¹⁸), те статистичких класификација и методологија EUROSTAT-а у сфери фискалне статистике. Преузимањем међународних статистичких методологија у сфери фискалне статистике БиХ ће осигурати техничку платформу нужну за надзор и редовите кварталне прегледе испуњавања обавеза према ММФ-а. У средњем року очекује се да ће БиХ реформом фискалне статистике унаприједити квалитет фискалних извјештаја у мјери потребној да се показатељи фискалне позиције опште владе БиХ као потенцијалне чланице могу поредити са показатељима чланица ЕУ.

ЗАКЉУЧАК

Избор „европског пута“, објава услова Европског партнерства и ступање на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ намећу властима у БиХ нови квалитет и темпо одвијања реформи и у фискалној сфери у БиХ. Нову шансу за убрзавање суштинских реформи у фискалном сектору и јавној управи у цјелини представља потписивање *stand-by* аранжмана са ММФ-ом.

Преузимањем обавеза из Европског партнерства, потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ и *stand-by* аранжмана са ММФ-ом власти у БиХ су се обавезале да ће у скоријој будућности преузети међународне стандарде финансијске и фискалне статистике

¹⁶ Ibid. Čl. 88.

¹⁷ Council Decision of 18 February 2008 on the principles, priorities and conditions containing in the European Partnership with Bosnia and Herzegovina and repealing Decision 2006/55/EC, OJ L 80, 19.3.2008.

¹⁸ Government Finance Statistics, Manual, International Monetary Fund, 2001.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

ММФ-а и ЕУ, чији значајан сегмент представљају и стандарди фискалне транспарентности. Студије о фискалном прилагођавању нових чланица ЕУ су показале да постоји међусобна интеракција ефеката остварених примјеном стандарда Кодекса и захтјева *acquis-a*. С обзиром да захтјеви из *acquis-a* представљају минимум који ЕУ тражи од будућих чланица очигледно је да је Кодекс ММФ-а знатно детаљнији и опсежнији у односу на захтјеве ЕУ. Из овога имплицира да испуњење стандарда ММФ-а не води само испуњењу минималних захтјева ЕУ, већ и фискалних правила за улазак у евро-зону. Анализе фискалне транспарентности (ROSC) које је ММФ вршио у вријеме пред улазак нових чланица ЕУ¹⁹ су показале да је одређено за пуноправно чланство у ЕУ дјеловало као катализатор укупног процеса прилагођавања фискалне политике тих земаља стандардима ММФ-а. С друге стране, позитивни извјештаји ММФ-а о процјени испуњености стандарда Кодекса за ЕУ представљају најбољи сигнал да извршење обавеза из *acquis-a* није само формалне нарави, већ да је будућа чланица извршила суштинске реформе фискалног система. У истом свјетлу се може посматрати и интеракција између *stand-by* аранжмана БиХ са ММФ-ом и Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ. Према искуству ММФ-а показују да је у великом броју земаља преузимање ММФ-ових стандарда фискалне статистике представљало први корак ка компилацији националне фискалне статистике опште владе са стандардима ЕУ дат околности намећу другачију динамику спровођења свеобухватне реформе фискалне статистике у БиХ, тј. паралелно усклађивање и са стандардима ММФ-а и захтјевима ЕУ.

С обзиром на значај транспарентности јавних финансија за демократизацију друштва процес реформе јавних финансија у БиХ не треба посматрати искључиво кроз призму фискалне консолидације, затварања буџетског дефицита БиХ и превазилажења фискалних дубиоза, већ и као шансу за убрзани развој демократије и свијести цивилног друштва и унапрјеђење одговорности владиних структура унутар БиХ. То би, у коначници, поред јавних финансија требало релаксирати и политичке односе унутар БиХ.

ЛИТЕРАТУРА

- Антић Д., "Објава фискалних информација у складу са међународним стандардима фискалне статистике", зборник радова, 13. међународни симпозиј "Рачуноводствена професија у БиХ - стање, потребе, перспективе", Неум 16-18 IX 2010, Удружење рачуновођа и ревизора ФБиХ, Сарајево, стр. 143-170.
- Антић Д., „Преузимање међународних стандарда фискалне транспарентности у БиХ“, зборник радова“, 5. међународни симпозиј „Институционални оквир и реалне претпоставке за реформу финансијског система БиХ сукладно стандардима Европске комисије“, Међугорје, 23-24. септембар 2010, ФИРЦОН, Мостар, стр. 217-238.
- Allan, W., Parry T., "Fiscal Transparency in EU Accession Countries: Progress and Future Challenges", Working Paper No. 03/163, IMF, Washington, August 1, 2003.
- Allen R., "Budgetary and financial management reform in Central and Eastern Europe", chapter in "Models of Public Budgeting and Accounting Reform", OECD Journal on Budgeting, Volume 2, Supplement 1, OECD, 2002, pp. 81 - 113.
- IMF, GFS Manual 2001, Washington
- IMF, Manual on Fiscal Transparency, Washington, 2007.
- Jarmuzek M., Polgar E.K., Matousek R., Hölscher J., "Fiscal Transparency in Transition Economies", Studies & Analysis 328, Center for Social and Economic Research, Warsaw, July 2006.
- Kopits G., Jon C., "Transparency in Government Operations", IMF Occasional Paper No. 158; Washington: International Monetary Fund, 1998.
- OECD, Best Practice for Budget Transparency, 2002.
- Petrie, Murray, "Promoting Fiscal Transparency, The Complementary Roles of the IMF, Financial Markets and Civil Society", Working Paper No. 03/199, IMF, Washington, October 1, 2003.

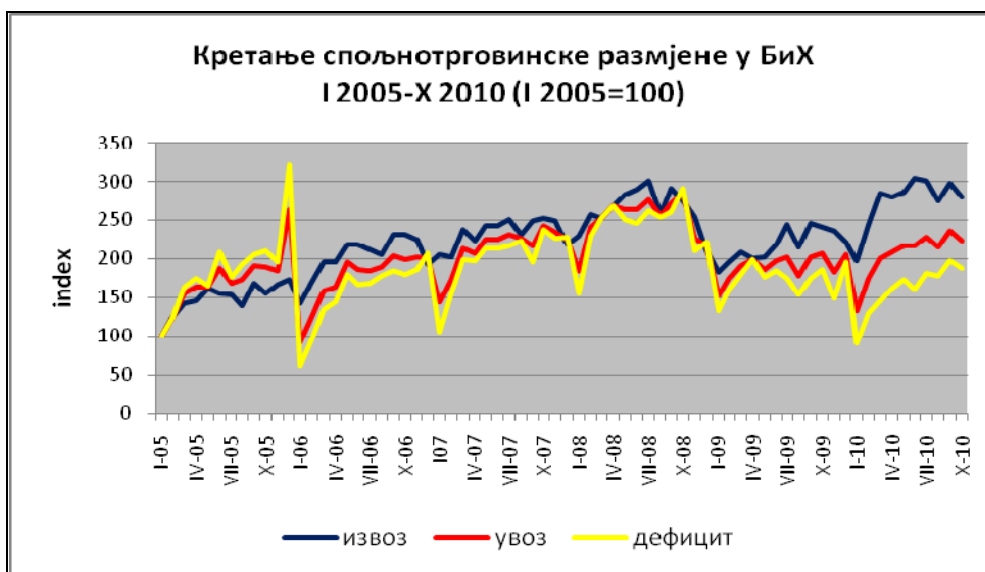
¹⁹ Вид. извјештаје ROSC за нове чланице ЕУ у периоду 2002-2003 на www.imf.org.

Преглед робне размјене за период јануар-октобар 2010.године

(аутор: Мирела Кадић)

УВОД

Анализа робне размјене у периоду јануар-октобар текуће године представља наставак анализа објављених у претходним бројевима Билтена. У овом броју Одјелјења осврнут ћемо се на утицај глобалних економских кретања на робну размјену БиХ са иностранством. За потребе овог осврта користићемо податке о основним спољнотрговинским величинама за првих десет мјесеци текуће, као и неколико претходних година.

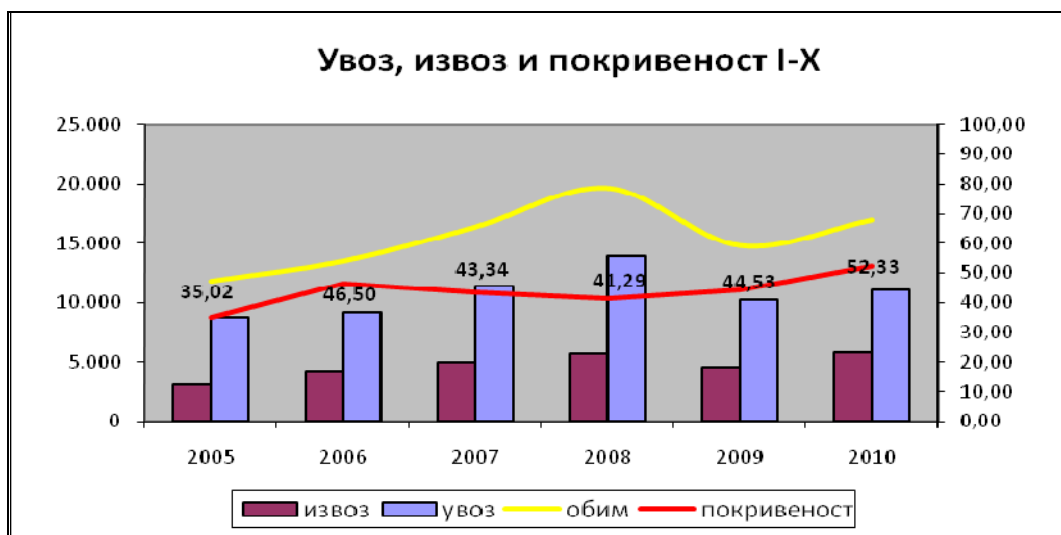
Графикон 1

Графикон 1 показује кретање увоза, извоза и дефицита у периоду од јануара 2005. до октобра 2010. године, гдје јануар 2005. представља базу. На графикону 1 примјећујемо дисторзивно кретање свих кривих у задњем кварталу 2008. године, које се наставило и у 2009. У другој половини 2009. године крива извоза биљежи значајан раст, док крива увоза и даље биљежи стагнантно кретање. Највећа мјесечна вриједност увоза забиљежена од јануара 2005. године је вриједност увоза за октобар 2008.године, а износила је нешто преко 1,5 милијарди КМ. Најниже вриједности увоза по правилу се биљеже у првом кварталу, тачније у мјесецу јануару, па је тако најнижа вриједност увоза од јануара 2005. забиљежена у јануару 2006.године (503 мил КМ) и јануару ове године (719 мил КМ). С друге стране, највећа вриједност извоза од јануара 2005.године забиљежена је у мјесецу јуну ове године.

I-X	2006/2005	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009
Извоз	39,75%	15,47%	15,90%	-20,44%	27,68%
Увоз	5,27%	23,88%	21,67%	-26,23%	8,63%
Обим	14,22%	21,21%	19,92%	-24,54%	14,50%
Дефицит	-13,31%	31,18%	26,08%	-30,30%	-6,66%
Покривеност	32,75%	-6,78%	-4,74%	7,85%	17,53%

Табела 1

Извоз се за првих десет мјесеци текуће године у поређењу са истим периодом претходне године повећао за 27,68%, а увоз за свега 8,63%. Дефицит се, сукладно томе, значајно смањило, па је тако за првих десет мјесеци ове године износио 5,3 млрд КМ, док је исти податак за десет мјесеци 2008. године био 8,15 млрд КМ. Цјелокупан обим размјене порастао је за 14,5%²⁰, што и није претјерано охрабрујући податак ако имамо у виду чињеницу да је обим за првих десет мјесеци прошле године, у односу на исти период 2008. године (преткризна година), опао за скоро 25%.

Графикон 2

Црвена крива на графикону 2 показује покривеност увоза извозом у првих десет мјесеци од 2005. године. Као што видимо, највећа покривеност је остварена током првих десет мјесеци 2010. и износи 52,33%. Обим размјене (жута крива), као што смо рекли, још увијек није досегао вриједност из 2008. године, искључиво захваљујући вриједностима увоза. Међутим, према сезонским шемама кретања, највеће вриједности увоза биле су остварене у посљедњим кварталима (осим у 2008), па стога коначну слику робне размјене у 2010. години можемо створити тек након што добијемо податке за цијелу годину.

СТРУКТУРА РОБНЕ РАЗМЈЕНЕ

Извоз

Извоз је у односу на прошлу годину порастао за 27,68%. Групе производа које су у првих десет мјесеци ове године оствариле најзначајнији раст извоза су: 'базни метали и производи' (51,53%), 'производи минералног поријекла' (43,69%), 'производи хемијске индустрије' (46,8%), 'разни производи' (од чега се највећи дио односи на извоз намјештаја) 24,59%, те група 'целулоза, папир и картон' 29,79%. Табела 2 приказује десет група производа најзначајнијих по величини њиховог удјела у укупном извозу, њихову покривеност увоза извозом, удио у укупном извозу, те раст у односу на претходну годину. Стопу раста извоза већу од просјечне (графикон 3) остварена је унутар група производа биљног поријекла, групе 'кожа и крзно', но удио ових група заједно у укупном извозу није толико значајан (3,26%). Извоз 'текстила и текстилних производа' забиљежио је пад у првих десет мјесеци текуће године (3,61%), као и претходне (4,76%)

²⁰ Посљедње пројекције Свјетске трговинске организације за 2010. предвиђају раст свјетског обима робне размјене 13,5% (доступно на: http://www.wto.org/english/news_e/news10_e/stts_01dec10_e.htm)

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел: +387 33 279 553, Факс: +387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

	ГРУПЕ ПРОИЗВОДА ПО НСC (WTO) ²¹	ПОКРИВЕНОСТ			УДИО (ИЗВОЗ)			ИЗВОЗ (РАСТ)	
		2008.	2009.	2010.	2008.	2009.	2010.	09/08	10/09
	ИЗВОЗ								
	УКУПНО	41,29%	44,53%	52,33%	100%	100%	100%	-20,44%	27,68%
1	БАЗНИ МЕТАЛИ И ПРОИЗВОДИ	90,51%	97,17%	130,95%	27,60%	19,12%	22,69%	-44,89%	51,53%
2	ПРОИЗ.МИНЕРАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	27,98%	44,08%	45,29%	11,87%	15,49%	17,43%	3,82%	43,69%
3	МАШИНЕ, АПАРАТИ, УРЕЂАЈИ	31,77%	33,74%	40,68%	12,21%	11,19%	9,75%	-27,07%	11,18%
4	РАЗНИ ПРОИЗВОДИ	153,59%	196,85%	252,17%	7,81%	9,71%	9,48%	-1,09%	24,59%
5	ПРОИЗ.ХЕМИЈСКЕ ИНДУСТРИЈЕ	30,89%	25,68%	35,90%	6,37%	5,93%	6,81%	-25,94%	46,80%
6	ДРВО И ПРОИЗВОДИ ОД ДРВЕТА	237,36%	263,32%	274,38%	7,45%	7,30%	5,97%	-21,96%	4,31%
7	ОБУЋА, ШЕШИРИ, КАПЕ	151,66%	156,40%	177,57%	5,43%	6,37%	5,80%	-6,64%	16,30%
8	ТЕКСТИЛ И ТЕКСТИЛНИ ПРОИЗВОДИ	45,31%	48,50%	44,77%	4,93%	5,90%	4,46%	-4,76%	-3,61%
9	ПРЕХРАМБЕНЕ ПЕРЕЋЕВИНЕ	15,13%	16,77%	18,62%	3,08%	4,24%	3,67%	9,62%	10,45%
10	ЦЕЛУЛОЗА, ПАПИР И КАРТОН	38,00%	42,51%	54,17%	2,12%	2,76%	2,81%	3,88%	29,97%

Табела 2

Увоз

Увоз је у првих десет мјесеци ове године растао за свега 8,63%. Раст за првих шест мјесеци износио је скромних 4,45%, док је за трећи квартал био 16,8%²². Најзначајнији раст остварен је унутар група 'производи минералног поријекла' (39,58%), 'базни метали и производи' (12,44%), 'производи биљног поријекла' (11,81%), те групе 'пластичне масе, гума и каучук' (10,65%). Забрињавајућа чињеница, с друге стране, је пад увоза капиталних добара, групе 'машине, апарати, уређаји' (7,79%) и 'транспортна средства' (5,41%). Најлошија покривеност, а уједно и она која највише забрињава, и даље је код групе прехранбених производа (тек 18,62%).

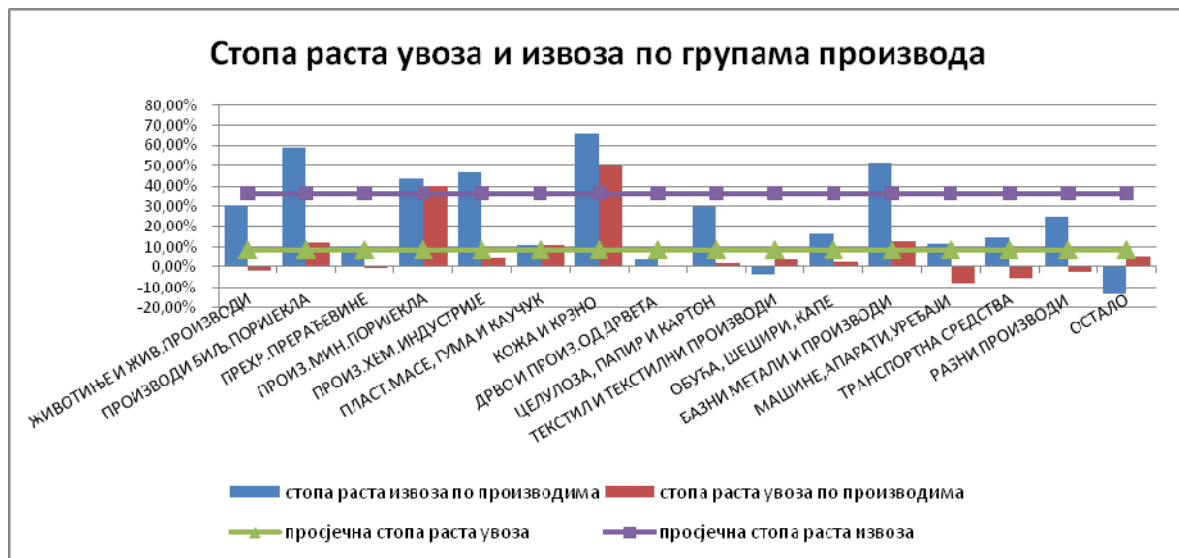
	ГРУПЕ ПРОИЗВОДА ПО НСC (WTO)	ПОКРИВЕНОСТ			УДИО (УВОЗ)			УВОЗ (РАСТ)	
		2008.	2009.	2010.	2008.	2009.	2010.	09/08	10/09
	УВОЗ								
	УКУПНО	41,29%	44,53%	52,33%	100%	100%	100%	-26,23%	8,63%
1	ПРОИЗВ.МИНЕРАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	27,98%	44,08%	45,29%	17,51%	15,64%	20,14%	-34,10%	39,85%
2	МАШИНЕ, АПАРАТИ, УРЕЂАЈИ	31,77%	33,74%	40,68%	15,87%	14,77%	12,54%	-31,34%	-7,79%
3	ПРЕХРАМБЕНЕ ПЕРЕЋЕВИНЕ	15,13%	16,77%	18,62%	8,41%	11,27%	10,32%	-1,07%	-0,52%
4	ПРОИЗ.ХЕМИЈСКЕ ИНДУСТРИЈЕ	30,89%	25,68%	35,90%	8,51%	10,27%	9,93%	-10,91%	5,01%
5	БАЗНИ МЕТАЛИ И ПРОИЗВОДИ	90,51%	97,17%	130,95%	12,59%	8,76%	9,07%	-48,67%	12,44%
6	ТРАНСПОРТНА СРЕДСТВА	13,15%	16,57%	20,06%	8,04%	6,48%	5,65%	-40,53%	-5,41%
7	ПЛАСТ.МАСЕ, ГУМА И КАУЧУК	17,88%	18,08%	18,10%	4,81%	5,33%	5,43%	-18,25%	10,65%
8	ТЕКСТИЛ И ТЕКСТИЛНИ ПРОИЗВОДИ	45,31%	48,50%	44,77%	4,49%	5,42%	5,21%	-11,04%	4,42%
9	ОСТАЛО	24,09%	28,96%	23,77%	4,60%	4,99%	4,84%	-20,11%	5,54%
10	ПРОИЗ.БИЉ.ПОРИЈЕКЛА	9,22%	14,64%	20,81%	4,29%	4,26%	4,39%	-26,69%	11,81%

Табела 3

²¹ Хармонизовани систем кодова Свјетске трговинске организације

²² Трећи квартал у 2010.г. у поређењу са истим кварталом претходне године

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Факс:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Графикон 3

На графикону 3 представљене су стопе раста увоза и извоза по различитим групама производа за првих десет мјесеци текуће године, као и просјечна стопа раста увоза и извоза за исти период.

УМЈЕСТО ЗАКЉУЧКА

У првих десет мјесеци 2010. године у односу на исти период претходне забиљежена су сљедећа кретања у робној размјени Босне и Херцеговине са иностранством:

- Раст извоза за 27,68%
- Раст увоза за 8,63%
- Раст цјелокупног обима робне размјене од 14,5%
- Смањење дефицита за 6,66%
- Покривеност увоза извозом износи 52,33%

Консолидовани извјештаји

(припремила: Александра Регоје и Мирела Кадиф)

Табела 1. (Консолидовани извјештаји: БиХ, ентитети, ЈР)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе и расходе буџета институција БиХ,
- приходе и расходе буџета ФБиХ, кантона, општина и фондова у ФБиХ,
- приходе и расходе буџета РС, општина и фондова у РС,
- приходе и расходе буџета Брчко дистрикта и фондова у БД.

Табеле 2.1. – 2.5. (Консолидовани извјештаји: кантони)

1. Консолидовани извјештај укључује:

- Приходе и расходе буџета кантона
- Приходе и расходе буџета припадајућих општина

2. Нето финансирање се односи на разлику примљених зајмова и њихове отплате

*Свим нашим сарадницима у министарствима финансија БиХ,
Федерације БиХ, Републике Српске, Брчко Дистрикта, кантона,
општина и ванбуџетских фондова,
као и свим читаоцима,
желимо срећну и успјешну Нову 2011. годину*

Прелиминарни консолидовани извјештај за БиХ, I-IX 2010.

	кв1	кв2	кв3	Укупно
Приходи	2.287,9	2.685,2	2.681,8	7.654,9
Порески приходи	1.184,3	1.416,1	1.426,5	4.026,9
Индиректни порези	981,3	1.176,9	1.249,7	3.407,8
Директни порези	203,0	239,2	176,8	619,1
Приходи од пореза на добит	77,6	107,9	52,3	237,8
Приходи од пореза на доходак	94,0	105,1	98,8	297,9
Остали директни порези	31,5	26,3	25,7	83,4
Доприноси	853,3	932,8	944,5	2.730,5
Непорески приходи	242,0	326,2	300,0	868,1
Грантови	8,4	10,2	10,9	29,5
Расходи	2.420,3	2.760,8	2.828,8	8.009,9
Бруто плате и накнаде	725,6	794,9	736,0	2.256,5
Издаци за материјал и услуге	521,6	591,6	588,3	1.701,5
Субвенције и трансфери	918,0	1.082,8	1.145,4	3.146,2
Камате	22,5	39,2	34,9	96,5
Камате на ино-дуг	15,4	32,9	14,4	62,7
Камате на домаћи дуг	7,1	6,3	20,4	33,8
Остала текућа потрошња	112,7	163,2	172,1	448,1
Капитални издаци	74,0	80,7	115,5	270,2
Остали издаци	58,4	30,8	54,5	143,7
Примљене отплате датих зајмова (нето) и капитални добици	-12,6	-22,3	-17,9	-52,8
Биланс	-132,4	-75,6	-147,0	-355,0
Финансирање	132,4	75,6	147,0	355,0

Табела 1.

Босанско-подрињски кантон, I-IX 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Q1	Q2	Q3	I-IX 2010
1 Приходи (11+12+13+14)	2.789.712	2.491.593	2.466.264	3.007.294	3.150.936	3.163.416	3.330.508	3.372.464	5.393.112	7.747.570	9.321.646	12.096.083	29.165.299
11 Приходи од пореза	2.354.969	2.109.402	2.141.597	2.610.781	2.561.312	2.425.677	2.792.827	2.975.134	2.937.761	6.605.968	7.597.771	8.705.721	22.909.460
Порези на доходак и добит	189.327	221.999	226.167	355.422	222.765	224.253	245.647	238.173	257.199	637.493	802.441	741.020	2.180.953
Порез на имовину	20.780	44.620	14.972	21.305	19.880	8.650	12.064	23.872	15.396	80.371	49.835	51.332	181.539
Индиректни порези	2.144.691	1.842.553	1.900.165	2.233.829	2.318.483	2.192.382	2.534.914	2.712.898	2.664.936	5.887.409	6.744.694	7.912.749	20.544.852
Остали порези	171	230	294	225	185	392	201	190	229	695	801	619	2.116
12 Непорезни приходи	325.862	285.449	235.582	273.662	509.130	409.632	458.274	287.908	234.624	846.893	1.192.424	980.805	3.020.122
13 Грантови	95.845	93.354	84.982	119.458	72.792	324.457	67.449	89.350	2.214.488	274.181	516.707	2.371.287	3.162.175
14 Остали приходи	13.036	3.388	4.103	3.393	7.702	3.650	11.958	20.072	6.239	20.527	14.745	38.270	73.542
2 Расходи (21+22)	2.746.925	3.248.773	2.938.706	2.932.537	3.495.079	2.791.299	3.632.738	2.884.812	5.546.413	8.934.404	9.218.914	12.063.963	30.217.281
21 Текући издаци	2.746.925	3.248.948	2.938.881	2.932.712	3.495.254	2.791.474	3.632.913	2.884.987	5.546.588	8.934.754	9.219.439	12.064.488	30.218.681
Бруто плаће и накнаде	1.766.073	1.821.355	1.860.522	1.834.799	1.801.082	1.805.575	2.102.804	1.714.983	1.799.994	5.447.950	5.441.456	5.617.781	16.507.186
Издаци за материјал и	431.172	363.368	431.632	261.796	325.632	267.884	300.880	234.633	440.668	1.226.171	855.312	976.182	3.057.665
Грантови	497.920	1.063.364	645.833	835.367	1.367.675	717.257	1.176.625	934.747	3.305.329	2.207.117	2.920.299	5.416.701	10.544.117
Издаци за камате и остале накнаде	51.559	862	806	749	865	758	52.604	623	597	53.227	2.372	53.824	109.423
Дознаке нижим потрошачким јединицама	200	0	89	0	0	0	0	0	0	289	0	0	289
22 Нето позајмљивање	0	-175	-175	-175	-175	-175	-175	-175	-175	-350	-525	-525	-1.400
3 Нето набавка нефинансијских средстава	47.007	30.182	118.454	22.606	60.473	264.558	182.895	12.235	380.028	195.643	347.637	575.158	1.118.437
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	-4.219	-787.363	-590.895	52.152	-404.615	107.559	-485.125	475.417	-533.330	1.382.477	-244.905	-543.037	-2.170.419
5 Нето финансирање**	-154.063	-14.020	-15.213	-14.630	-17.359	-16.464	-167.571	-15.276	-15.655	-183.297	-48.453	-198.502	-430.252

Табела 2.1.

Посавски кантон, I-IX 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Q1	Q2	Q3	I-IX 2010
1 Приходи (11+12+13+14)	2.728.716	2.362.270	2.792.890	2.951.952	2.704.423	2.950.644	3.016.781	3.076.283	5.280.467	7.883.877	8.607.019	11.373.531	27.864.426
11 Приходи од пореза	2.179.459	1.926.371	2.067.830	2.392.316	2.219.168	2.034.388	2.344.753	2.498.318	2.549.922	6.173.660	6.645.872	7.392.993	20.212.524
Порези на доходак и добит	240.531	357.081	506.180	469.451	355.295	256.885	295.196	278.536	287.718	1.103.792	1.081.631	861.450	3.046.874
Порез на имовину	33.683	61.587	29.473	141.498	25.491	33.378	36.144	50.325	38.967	124.743	200.367	125.436	450.545
Индиректни порези	1.902.481	1.503.858	1.526.948	1.777.810	1.837.555	1.740.627	2.011.956	2.166.857	2.216.611	4.933.287	5.355.992	6.395.425	16.684.704
Остали порези	2.764	3.846	5.228	3.556	828	3.498	1.456	2.600	6.625	11.838	7.882	10.682	30.401
12 Непорезни приходи	529.791	435.899	635.281	537.086	364.971	444.023	578.117	557.664	452.635	1.600.971	1.346.080	1.588.416	4.535.467
13 Грантови	19.466	0	89.780	22.550	120.284	22.056	93.911	20.300	2.277.911	109.246	164.889	2.392.122	2.666.257
14 Остали приходи	0	0	0	0	0	450.178	0	0	0	0	450.178	0	450.178
2 Расходи (21+22)	2.516.231	2.779.804	3.342.726	2.713.131	2.929.772	2.993.425	2.519.031	2.953.306	3.542.005	8.638.762	8.636.328	9.014.342	26.289.432
21 Текући издаци	2.526.231	2.779.804	3.342.726	2.713.131	2.929.772	2.993.425	2.519.031	2.953.306	3.552.005	8.648.762	8.636.328	9.024.342	26.309.432
Бруто плаће и накнаде	1.591.081	1.639.424	1.667.987	1.658.966	1.650.866	1.634.467	1.497.852	1.745.270	1.898.912	4.898.492	4.944.299	5.142.033	14.984.824
Издаци за материјал и	729.984	590.912	626.650	462.840	601.547	508.546	458.327	559.588	615.446	1.947.547	1.572.933	1.633.362	5.153.841
Грантови	191.151	548.949	1.045.455	590.294	676.322	835.357	561.841	647.528	1.009.845	1.785.555	2.101.973	2.219.213	6.106.741
Издаци за камате и остале накнаде	14.015	519	2.635	1.032	1.037	15.055	1.011	920	27.802	17.169	17.124	29.733	64.026
Дознаке нижим потрошачким јединицама	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Нето позајмљивање	-10.000	0	0	0	0	0	0	0	-10.000	-10.000	0	-10.000	-20.000
3 Нето набавка нефинансијских средстава	143.463	15.575	149.601	326.078	288.549	262.041	-108.277	35.896	794.527	308.639	876.668	722.147	1.907.454
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	69.022	-433.109	-699.437	-87.257	-513.898	-304.822	606.026	87.081	943.935	1.063.524	-905.978	1.637.042	-332.460
5 Нето финансирање**	-38.284	0	0	0	0	-33.205	0	0	-61.489	-38.284	-33.205	-61.489	-132.978

Табела 2.2.

Средњобосански кантон, I-IX 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Q1	Q2	Q3	I-IX 2010
1 Приходи (11+12+13+14)	15.023.545	13.518.837	14.271.054	16.201.417	16.837.755	16.487.177	17.102.745	18.056.308	17.890.732	42.813.436	49.526.349	53.049.785	145.389.569
11 Приходи од пореза	12.536.490	11.209.102	11.627.750	13.565.437	14.186.132	13.017.296	14.511.228	15.320.045	14.920.937	35.373.342	40.768.865	44.752.210	120.894.417
Порези на доходак и добит	1.711.595	1.699.951	1.867.334	2.169.977	2.428.002	1.893.816	1.634.597	1.714.118	1.406.622	5.278.879	6.491.795	4.755.338	16.526.012
Порез на имовину	338.414	496.048	375.361	393.851	375.607	374.634	402.821	358.851	504.505	1.209.822	1.144.091	1.266.177	3.620.090
Индиректни порези	10.476.726	8.996.477	9.376.777	10.992.836	11.373.616	10.738.086	12.461.818	13.236.412	12.982.013	28.849.980	33.104.538	38.680.243	100.634.761
Остали порези	9.755	16.627	8.278	8.774	8.908	10.760	11.992	10.664	27.797	34.660	28.441	50.452	113.554
12 Непорезни приходи	2.315.995	2.116.970	2.445.591	2.337.662	2.342.786	2.913.703	2.227.915	2.111.731	2.119.601	6.878.556	7.594.151	6.459.247	20.931.954
13 Грантови	171.060	187.765	197.713	298.318	308.837	556.177	363.602	624.532	850.194	556.538	1.163.332	1.838.328	3.558.198
14 Остали приходи	0	5.000	0	0	0	0	0	0	0	5.000	0	0	5.000
2 Расходи (21+22)	12.723.697	13.776.924	15.845.223	14.737.658	14.503.370	16.132.802	15.231.991	15.628.071	20.028.709	42.345.844	45.373.830	50.888.771	138.608.445
21 Текући издаци	12.723.697	13.776.924	15.861.555	14.737.658	14.503.370	16.132.802	15.231.991	15.628.071	20.028.709	42.362.176	45.373.830	50.888.771	138.624.777
Бруто плаће и накнаде	8.717.393	9.072.322	10.171.382	9.194.860	9.134.602	10.073.951	10.222.707	8.552.134	10.109.598	27.961.096	28.403.413	28.884.438	85.248.948
Издаци за материјал и	2.063.634	1.949.141	1.864.729	1.790.977	1.537.439	1.496.857	1.477.325	1.297.852	1.868.165	5.877.504	4.825.273	4.643.343	15.346.120
Грантови	1.877.196	2.669.265	3.712.525	3.649.107	3.659.562	4.438.447	3.429.009	5.644.014	7.829.723	8.258.987	11.747.116	16.902.745	36.908.848
Издаци за камате и остале накнаде	12.063	12.586	33.516	24.855	91.859	45.600	23.065	57.247	101.858	58.165	162.314	182.170	402.650
Дознаке нижим потрошачким јединицама	53.411	73.609	79.403	77.860	79.909	77.945	79.885	76.823	119.366	206.423	235.714	276.075	718.212
22 Нето позајмљивање	0	0	-16.332	0	0	0	0	0	0	-16.332	0	0	-16.332
3 Нето набавка нефинансијских средстава	-29.165	81.593	83.466	526.494	294.471	207.177	589.624	428.830	945.225	135.894	1.028.142	1.963.679	3.127.715
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	2.329.013	-339.680	-1.657.635	937.266	2.039.913	147.197	1.281.129	1.999.407	-3.083.202	331.698	3.124.377	197.334	3.653.409
5 Нето финансирање**	-24.152	50.026	-22.443	297.861	4.090.903	-104.656	-105.214	-104.129	-104.693	3.430	4.284.107	-314.036	3.973.501

Табела 2.3.

Тузлански кантон, I-IX 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Q1	Q2	Q3	I-IX 2010
1 Приходи (11+12+13+14)	30.358.327	26.908.950	31.262.669	32.456.982	33.628.622	32.251.186	37.158.415	35.849.086	41.049.027	88.529.946	98.336.790	114.056.528	300.923.264
11 Приходи од пореза	26.258.636	21.837.188	24.010.104	26.428.823	27.862.461	25.400.857	28.392.480	30.172.348	31.037.564	72.105.928	79.692.141	89.602.393	241.400.462
Порези на доходак и добит	5.472.231	3.594.670	5.498.718	4.754.483	5.746.666	3.702.780	3.989.161	4.136.349	5.489.938	14.565.619	14.203.930	13.615.449	42.384.997
Порез на имовину	568.896	1.150.727	819.224	819.005	636.145	815.963	701.609	921.877	912.475	2.538.847	2.271.113	2.535.961	7.345.921
Индиректни порези	20.211.964	17.079.310	17.678.826	20.762.984	21.471.505	20.399.633	23.694.097	25.071.170	24.577.706	54.970.100	62.634.122	73.342.973	190.947.195
Остали порези	5.545	12.480	13.337	92.351	8.145	482.480	7.613	42.951	57.446	31.362	582.976	108.010	722.348
12 Непорезни приходи	3.647.071	4.662.788	6.880.193	5.179.980	4.812.102	6.163.859	7.923.433	4.946.843	8.948.221	15.190.053	16.155.941	21.818.497	53.164.490
13 Грантови	452.619	387.874	369.486	806.678	954.059	686.371	830.002	719.920	1.057.621	1.209.979	2.447.108	2.607.543	6.264.631
14 Остали приходи	0	21.100	2.886	41.500	0	100	12.500	9.975	5.620	23.986	41.600	28.095	93.681
2 Расходи (21+22)	25.739.449	30.171.411	35.531.548	32.154.398	31.511.755	34.409.537	31.645.464	31.318.295	35.240.150	91.442.409	98.075.691	98.203.908	287.722.008
21 Текући издаци	25.879.766	30.313.594	34.207.680	31.145.716	31.613.808	33.776.851	31.202.384	31.220.331	35.145.002	90.401.040	96.536.375	97.567.717	284.505.133
Бруто плаће и накнаде	19.713.866	20.287.512	22.405.605	20.435.429	20.240.309	20.386.067	18.884.429	18.142.681	20.295.221	62.406.984	61.061.805	57.322.332	180.791.121
Издаци за материјал и	3.219.606	4.281.605	4.668.429	4.637.165	4.159.126	5.783.276	6.004.824	4.694.602	5.157.284	12.169.640	14.579.567	15.856.710	42.605.918
Грантови	2.837.194	5.606.617	6.945.214	5.952.454	6.829.196	7.435.533	6.093.948	8.173.145	9.474.940	15.389.025	20.217.183	23.742.033	59.348.241
Издаци за камате и остале накнаде	45.079	6.466	5.549	8.382	214.865	5.334	46.442	77.603	4.425	57.095	228.581	128.470	414.146
Дознаке нижим потрошачким јединицама	64.020	131.394	182.882	112.287	170.311	166.640	172.740	132.300	213.133	378.296	449.238	518.174	1.345.708
22 Нето позајмљивање	-140.317	-142.183	1.323.868	1.008.681	-102.052	632.687	443.079	97.964	95.148	1.041.368	1.539.316	636.191	3.216.875
3 Нето набавка нефинансијских средстава	464.326	1.387.286	1.161.225	1.052.362	800.035	1.803.494	1.192.968	2.703.919	3.161.985	3.012.837	3.655.891	7.058.872	13.727.600
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	4.154.551	-4.649.747	-5.430.104	-749.778	1.316.832	-3.961.845	4.319.983	1.826.872	2.646.892	-5.925.300	-3.394.791	8.793.747	-526.344
5 Нето финансирање**	-208.495	-58.799	-117.526	-323.404	-161.924	-104.927	-224.814	-121.068	-103.792	-384.821	-590.255	-449.674	-1.424.749

Табела 2.4.

Западнохерцеговачки кантон, I-IX 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Q1	Q2	Q3	I-IX 2010
1 Приходи (11+12+13+14)	6.131.904	5.736.966	7.935.977	7.859.545	6.874.737	6.537.241	7.246.733	8.759.767	7.766.526	19.804.847	21.271.522	23.773.025	64.849.395
11 Приходи од пореза	5.219.291	4.654.636	6.430.852	6.691.064	5.862.013	5.270.642	6.050.543	7.570.239	6.154.521	16.304.779	17.823.719	19.775.302	53.903.800
Порези на доходак и добит	928.665	871.005	2.166.438	2.163.504	1.219.437	1.260.081	1.321.922	1.072.282	1.177.877	3.966.108	4.643.022	3.572.082	12.181.212
Порез на имовину	176.681	225.885	191.383	95.005	123.834	63.577	81.638	84.982	178.666	593.950	282.416	345.286	1.221.652
Индиректни порези	4.002.605	3.432.952	3.611.984	4.183.560	4.410.521	3.868.563	4.565.502	6.360.530	4.744.215	11.047.542	12.462.644	15.670.248	39.180.434
Остали порези	111.340	124.793	461.046	248.995	108.221	78.421	81.480	52.444	53.762	697.180	435.637	187.686	1.320.503
12 Непорезни приходи	882.840	1.064.335	1.445.802	1.096.838	940.772	1.175.166	1.009.237	1.112.608	910.105	3.392.977	3.212.776	3.031.949	9.637.702
13 Грантови	29.773	17.995	33.412	71.643	71.952	91.432	127.811	76.920	701.900	81.179	235.028	906.631	1.222.837
14 Остали приходи	0	0	25.912	0	0	0	59.143	0	0	25.912	0	59.143	85.054
2 Расходи (21+22)	6.238.830	8.672.309	8.475.701	6.689.862	6.743.277	7.523.620	10.498.466	6.482.837	6.978.442	23.386.840	20.956.758	23.959.744	68.303.342
21 Текући издаци	6.238.830	8.672.309	8.475.701	6.689.862	6.743.277	7.523.620	10.498.466	6.482.837	6.978.442	23.386.840	20.956.758	23.959.744	68.303.342
Бруто плаће и накнаде	4.084.986	3.962.237	4.139.395	3.995.317	3.980.984	3.976.202	4.944.272	3.950.469	4.377.536	12.186.618	11.952.502	13.272.277	37.411.397
Издаци за материјал и	921.914	858.308	967.591	580.961	761.927	861.626	567.965	649.846	1.173.205	2.747.812	2.204.514	2.391.016	7.343.342
Грантови	974.394	3.576.546	3.036.123	1.783.494	1.755.508	2.241.510	4.660.567	1.461.231	1.030.216	7.587.063	5.780.511	7.152.014	20.519.589
Издаци за камате и остале накнаде	55.094	56.811	58.058	118.266	92.166	180.066	84.560	121.661	111.291	169.962	390.497	317.511	877.971
Дознаке нижим потрошачким јединицама	202.443	218.407	274.534	211.825	152.691	264.217	241.102	299.629	286.195	695.384	628.733	826.926	2.151.043
22 Нето позајмљивање	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3 Нето набавка нефинансијских средстава	31.008	192.662	400.947	-52.993	681.126	98.862	331.223	108.941	19.051	624.617	726.996	459.215	1.810.828
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	-137.935	-3.128.004	-940.671	1.222.675	-549.666	-1.085.241	-3.582.956	2.167.989	769.033	-4.206.610	-412.232	-645.934	-5.264.776
5 Нето финансирање**	-97.136	-151.738	3.526.078	-1.455.840	5.184.961	-624.071	-423.901	-37.454	-523.712	3.277.203	3.105.050	-985.067	5.397.185

Табела 2.5.